माननीय सभापती महोदय,

Even thinking of the least good of others gradually instills into heart, the strength of a lion

स्वामी विवेकानंद यांच्या या शब्दांनी सुरवात करून मी 2015-16 चा अर्थसंकल्प या पवित्र सभागृहात मांडत आहे.

1. विकास हा गरीबांशी संबंधित असतो या पहिल्या दाव्यावर ठाम विश्वास ठेऊन 08 नोव्हेंबर 2014 रोजी माझ्या सरकारने या कार्यालयाचा ताबा घेतला, आणि आता 137 दिवस पूर्ण केले आहेत.

2. महोदय, गोव्याचे दरडोई उत्पन्न हे सध्या देशांतील सर्वात जास्त आहे आणि शिक्षण, मातृत्व, बालमृत्यू प्रमाण आणि जन्मजात मुले जगण्याचे प्रमाण यातील मानवी विकास निर्देशांक अन्य राज्ये आणि एकूणच राष्ट्रीय सरासरी पेक्षा कित्येक पटीने सरस आहे.

3. यापेक्षा अधिक GDP मिळण्यासाठी आणि आमच्या राहणीमानाचा दर्जा आणखी सुधारण्यासाठी, आम्ही **सबका साथ - सबका विकास** यावर जास्त भर देत आहोत. विकासाचा फायदा समाजातील सामान्यांतल्या सामान्य घटकां पर्यंत पोहचेल याची खात्री करणे हा या मागील हेतू आहे.

4. अशा वेळी आता जेव्हा सुलभता आणि समदृश्टी या दोनही बाबतीत सरकाराने समाजकल्याणाचे प्रयत्न अधिक वाढविलेले आहेत, तेव्हा हे प्रयत्न आणखीही बळकट करण्यासाठी खालील क्षेत्रात आर्थिक आधार देण्यास आम्ही समर्पीत आहोत:-

   (i) साधनसुविधा,
   (ii) टिकावू खाण व्यवसाय,
   (iii) शेती, पशुसंवर्धन आणि मासेमारी,
   (iv) जलस्रोत,
   (v) पर्यटन,
   (vi) शिक्षण आणि कौशल्य विकास,
   (vii) सहज परवडणारी गृहनिर्मिती,
   (viii) स्वच्छ भारत स्वच्छ गोवा अभियान,
   (ix) महिला आणि बालविकास,
   (x) उत्पादन, ज्ञान आधारीत उद्योग, सेवा क्षेत्र.

5. उद्योजकता वाढवून आमच्या युवकांना रोजगाराच्या संधी मिळवून देणाऱ्या वरील सगळ्या क्षेत्रांवर अधिकाधीक भर देणे, योजना सुरू करणे आणि धोरणे आखणे यावर आमचा भर असेल.

6. आमची ही विकासाची गती अधिक यशस्वी करण्यासाठी मी विकास मार्गात युवक, महिला आणि मुलांना देखील सहभागी करून घेईन. या संदर्भात आमच्या देशाचे माननीय प्रधानमंत्री सुश्री नरेंद्रजी मोदी यांनी स्वामी विवेकानंद जयंती दिनी दिलेल्या शपथेची आठवण करून देतो. भारतातल्या युवकांना संघटीत करून युवाभिमुख देशाचा विकास घडविण्यासाठी आम्ही कोणतीही कसर बाकी ठेवणार नाही.

7. सभापती महोदय, माझ्या पुर्वीच्या सरकारने सांगितल्यानुसार, खाण उद्योग बंद झाल्याने सरकार समोर निर्माण झालेली आव्हानात्मक परिस्थिती, त्यापुर्वीच्या सरकारची थकबाकी मिळून सुमारे 1500 कोटी रुपयांची महसूली तूट असताना देखील, आमच्या सरकारने मागच्या 3 वर्षात अनेक महत्वाकांक्षी योजना राबविल्या आहेत. एका बाजूने सामाजिक-आर्थिक विकासाच्या योजना राबविण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात निधीची व्यवस्था करणे आणि दुसऱ्या बाजूला मागील सरकारची कर्जे आणि कामांची थकबाकी चुकविणे हे एक मोठे आव्हान होते.

8. थोडक्यात माझ्या पूर्वाधिकाऱ्यानी आणि माझ्या सरकारने हे आव्हान स्वीकारून आर्थिक व्यवस्थेचा ताळमेळ साधून अर्थव्यवस्था टिकवून ठेवली.

आर्थिक स्थिती

9. सभापती महोदय, राज्याच्या अर्थव्यवस्थेची संक्षिप्त माहिती देण्यापुर्वी मी देशाचे प्रधानमंत्री श्री. नरेंद्रजी मोदी यांचे आभार मानतो. त्यांनी केलेल्या राज्य आणि केंद्र सरकार यांच्यात सहकाराचा नवा अध्याय सुरू झालेला आहे. केंद्रीय निधींतून आतां राज्यांना 10 टक्के अतिरिक्त निधी मिळतो.

10. महोदय, आमचे अथक प्रयत्न आणि 14 व्या वित्त आयोगासमोर आम्ही केलेल्या मागणीची दखल घेतल्यामुळे आमच्या राज्याचा वाटा 0.266 वरून 0.378 टक्क्यानी वाढला आहे. यामुळे आमच्या राज्याचा अतिरिक्त वाटा अंदाजे रु. 1041 कोटी इतका झालेला आहे.

11. प्रधानमंत्र्यांनी आपल्या अकल्पित आणि ऐतिहासिक निर्णयाव्दारे राज्यांच्या हिस्स्यात 10 टक्के वाढ केली आणि त्यामुळे गोव्याची टक्केवारी वाढली व राज्यास सुमारे 1054 कोटी रुपये जादा महसूल प्राप्त झाला.

12. 2014-15 चा अर्थसंकल्प सादर करताना महसुली तूट रु. 9.38 कोटी होती. 2014-15 वर्षासाठी एकूण महसूल रु. 7058.54 कोटी अंदाजित होता आणि एकूण खर्चाचा अंदाज रु. 7067.92 कोटी होता. 2014-15 वर्षी एकूण महसुलाचा (महसूल + भांडवल) अंदाज 9057.70 कोटी आहे आणि एकूण खर्चाचा अंदाज रु. 9285.75 कोटी आहे.

13. महसूल उत्पन्नाची दरवाढ 2011-12 वर्षी 1.40 टक्के आणि 2012-13 वर्षी (-) 0.64 इतकी कमी झाली. पण मागील दोन वर्षांची वाढ सुमारे 20 टक्के इतकी होती. सरकारने वेगवेगळे उपाय योजल्याने ही महसुली तूट भरून काढणे शक्य झाले.

14. 2014-15 वर्षासाठी एकूण महसुली अंदाज 19.81 टक्के इतका आहे. जो 2013-14 च्या सुधारीत अंदाजपत्रकापेक्षा जास्त आहे. महसुलासाठी सरकारने केलेल्या अथक प्रयत्नांचे हे यश आहे.

15. सद्याच्या GSDP आकडेवारीवरून 2014-15 साठी असलेल्या GSDP चे आकडे लक्षांत घेतल्यास असे दिसून येते की, 2014-15 ची आर्थीक तूट ही 3.19 टक्के आहे. FRBM कायदा 2005 मध्ये असलेल्या निकषांनुसार 3 टक्के आहे.

16. 2012-13 वर्षीच्या रु. 28.173 कोटींच्या तुलनेत 2013-14 वर्षासाठी GSDP चा स्थीर दरांचा अंदाज रु. 30.345 कोटी आहे. यामुळे 7.71 टक्के वाढ झालेली दिसून येते.

17. 2013-14 वर्षी प्राथमिक विभागातील दरवाढ सुधारली आणि 9.86 टक्के इतकी झाली. सरकाराने शेती, वने आणि मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रात नव्या नव्या सुधारणा केल्याने 2012-13 तील दरवाढ (-)4.53 टक्क्यांवरून 2013-14 वर्षी 13.80 टक्के इतकी वाढली.

18. दुय्यम विभागातील दरवाढ 2011-12 वर्षी सुमारे 4 टक्के इतकी कमी झाली, मात्र 2012-13 वर्षी ती 5.60 टक्के इतकी वाढून त्यात सुधारणा झाली. Tertiary विभागात 2013-14 या वर्षी ही दरवाढ 8.64 इतकी झाली.

2015-16 वर्षासाठी अंदाजपत्रकी आराखडा आणि 2014-15 वर्षासाठी सुधारीत अंदाज

19. महोदय, रु. 10,540.54 कोटी च्या सुधारीत अंदाजपत्रकाच्या तुलनेत 2015-16 वर्षासाठीचा अर्थसंकल्प रु. 13,331.44 कोटी इतका आहे. म्हणजे त्यात 26.48 टक्के वाढ झालेली आहे.

20. 2014-15 च्या अर्थसंकल्पातील 4389.25 कोटींच्या तुलनेत रु. 6190.97 कोटी PLAN SIZE साठी अंदाजीत केलेले आहेत. राज्यातील साधन सुविधांच्या विकासाची गरज लक्षांत घेऊन मी PLAN SIZE मध्ये वाढ केलेली आहे.

21. महोदय, या पवित्र सभागृहास मी अतीव समाधानाने सांगू इच्छितो की, महसुली उत्पन्न रु. 9937.18 च्या तुलनेत 2015-16 या आर्थिक वर्षी महसुली खर्चाचा अंदाज रु. 9529.00 कोटी एवढा आहे. येथे रु. 408.18 कोटी अतिरिक्त महसूल असेल. राज्याच्या अर्थव्यवस्थेतील ही एक ऐतिहासिक घटना आहे.

22. महोदय, 2014-15 च्या रु. 1610.71 कोटी सुधारित अंदाजपत्रकाची तुलना केल्यास या वर्षी रु. 1552.75 कोटी आर्थिक तुटीचा अंदाज आहे. GSDP च्या टक्केवारी नुसार आर्थिक तूट 2.99 टक्के असण्याचा अंदाज आहे. 2014-15 वर्षाच्या 19.15 टक्क्यांच्या तुलनेत 2015-16 वर्षासाठी debt to GSDP ratio 20.89 टक्के असण्याचा माझा अंदाज आहे.

23. महोदय, 2014-15 वर्षाच्या सुधारित अंदाजपत्रकाप्रमाणे एकूण महसूल रु. 8000.09 कोटी इतका आहे. अर्थसंकल्पीय अंदाजपत्रकात तो 8090.08 कोटी एवढा असेल तर दुसऱ्या बाजूला रु. 8099.40 कोटीच्या अर्थसंकल्पीय अंदाजपत्रकातून रु. 7953.95 कोटी महसुली खर्च सुधारित केलेला आहे. रु. 2267.84 कोटीच्या अर्थसंकल्पीय अंदाजपत्रकाच्या तुलनेंत 2014-15 वर्षी सुधारित एकूण भांडवली खर्च रु. 2427.44 कोटी एवढा आहे. यात 7.04 टक्के वाढ झालेली आहे.

24. महोदय, 2014-15 वर्षासाठी महसुली तूट रु. 9.38 कोटी सुधारित करून अतिरिक्त महसूल 46.14 कोटी केलेला आहे. तर दुसऱ्या बाजूला आर्थिक तुटीचा सुधारित अंदाज रु. 1610.71 कोटी अर्थसंकल्पीय अंदाजपत्रकाच्या धर्तीवरच ठेवलेला आहे.

साधनसुविधा

25. सभापती महोदय, गोवा राज्याच्या व्हायब्रंट, प्रगतीशील आणि सुधारित अर्थव्यवस्थेत परिवर्तन करण्याचे आमचा हेतू असून जनकल्याणासाठी जागतिक दर्जाच्या साधनसुविधा निर्माण करणे हे माझ्या सरकारचे लक्ष्य आहे.

26. साधनसुविधा निर्मितीतील प्रमुख घटक असलेल्या गोवा राज्य साधनसुविधा विकास महामंडळाने विविध क्षेत्रात अनेक उपक्रम हाती घेतलेले आहेत.

27. 2014-15 या वर्षी सांखळीतील सरकारी महाविद्यालयाचा विस्तार आणि दर्जा वाढविण्याचे काम पूर्ण झालेले आहे. तर खाडोळा येथील सरकारी महाविद्यालयाचे काम जून 2015 पर्यंत पूर्ण होईल. पेडणें, केपें आणि मडगाव येथील सरकारी महाविद्यालयांचाही विस्तार आणि दर्जा वाढविण्याचे काम जोरात सुरू आहे. शाळांचा विचार केल्यास रु. 53.06 कोटी खर्च करून सुमारे 161 प्राथमिक शाळांचा दर्जा वाढविण्याचे काम सध्या चालू आहे.

28. मांडवी नदीवर तिसऱ्या समांतर पुलाचें काम सुरू झालेले आहे, आणि पुलाचे जमिनीवरील खांबांच्या पायाभरणीचे काम पावसाळ्यापूर्वी संपेल असा अंदाज आहे. आमोणे आणि विर्डी या गावाना जोडणाऱ्या झुआरी नदीवरील पूल, केरी आणि तेरेखोल गावाना जोडणारा पूल आणि दाबोळी विमानतळावरील ग्रेड विभाजकाचे काम 2015-16 पर्यंत संपेल. त्यासाठी रु. 146.29 कोटी खर्चाचा अंदाज आहे.

29. जुने गोवे येथील जुनी जेटी मोडून तेथे नवीन जेटी उभारण्याचे काम विक्रमी वेळेंत पूर्ण करून ती एक्सपोजिशन काळात खुली करण्यात आली. पणजीतील बंदर कप्तान जेटीचाही दर्जा वाढविण्याचें काम हाती घेतलेले आहे. त्यासाठी सुमारे 23.10 कोटी रुपये खर्चाचा अंदाज आहे.

30. सभापती महोदय, पर्यटनासाठी जागतिक मान्यता असलेल्या आमच्या राज्यांत शास्त्रीय घनकचरा व्यवस्थापन ही काळाची गरज बनली आहे. त्या दृष्टीने साळगाव, कळंगूट पठारावर अत्याधुनिक एकात्मिक घनकचरा प्रक्रिया प्रकल्प उभारण्याचे काम सुरू झालेले आहे. 2015-16 वर्षी ते पूर्ण होईल.

31. जमीन हस्तांतरणाचे सोपस्कार पूर्ण झाल्यानंतर दक्षिण गोव्यासाठी काकोडा येथे एकात्मिक घनकचरा प्रक्रिया प्रकल्प उभारण्याचा प्रस्ताव आहे. या दोन्ही प्रकल्पांसाठी सुमारे 738 कोटी रुपये खर्चाचा अंदाज आहे, आणि त्यासाठी पुढील आर्थिक वर्षी मी 30 कोटी रुपयांची तरतूद करण्याचा प्रस्ताव मांडीत आहे.

32. या प्रकल्पास 10 वर्षांच्या कार्यान्वित प्रदीर्घ काळासाठी आर्थिक भांडवलाची आवश्यकता आहे. हरित प्रकल्प असल्याने हरित गोव्यासाठी जमा केलेल्या कर/ उपकरांमधून वार्षिक अनुदान देण्याची स्वतंत्र यंत्रणा निर्माण करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. यामुळे 10 वर्षाच्या दीर्घ कंत्राटी काळातील सवलतदारांसाठी नियमित आणि अंदाजी देय - यंत्रणा कार्यान्वित होईल.

33. याशिवाय, राज्यातील मुख्य शहरांना जोडणारे मुख्य महामार्ग आणि राज्यातील रस्ते स्वच्छ करण्याचे काम हाती घेतलेले आहे. तसेच या रस्ते स्वच्छतेच्या क्षेत्रात पर्वरी, साळगाव, कळंगूट, शिवोली, राय, खोर्ली, फोंडा येथील रस्त्यांचा समावेश आहे.

34. महोदय, पणजी राजधानीच्या मास्टर प्लानचे कामही माझ्या सरकारने हाती घेतलेले आहे. मास्टर प्लान तयार केल्यानंतर त्याची कार्यवाही करण्याचे कामही सुरू झालेले आहे.

35. मिरामार ते दोनापावल आणि दोनापावल सर्कल ते बांबोळी रस्त्यांचा दर्जा वाढविण्याचे काम चालू आहे आणि ते चालू आर्थिक वर्षात पूर्ण होईल. या कामासाठी रु. 122.60 कोटी खर्च होईल. दोनापावल जेटीचा दर्जा वाढविणे, सांत-ईनेज परिसराचा दर्जा वाढविणे यासारखी अन्य कामे या आर्थिक वर्षात हाती घेण्यात येतील. या कामासाठी रु. 116.50 कोटी खर्च येईल.

36. बहुचर्चित सांत-ईनेज नाल्याची स्वच्छता, दीर्घकालीन जपणूक करण्याचे काम 2015-16 वर्षी हाती घेण्यात येईल. यासाठी रु. 68.00 कोटी खर्च येईल. हे उद्दीष्ट साध्य करण्यासाठी आणि मी येथे उल्लेख न केलेली परंतु सध्या चालू असलेली कामे संपवून नवीन कामे हाती घेण्यासाठी जीएसआयडीसीला दुप्पटीपेक्षा जादा म्हणजेच रु. 700 कोटीची तरतूद करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे.

37. शिवाय, 2015-16 वर्षासाठी राज्य साधनसुविधा निधी स्थापन करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. हा निधी रस्ते, वीज, पाणी, स्वच्छता, पर्यटन आणि बंदर या क्षेत्रातील नव्या PPP प्रकल्पांना Viability Gap Funding साठी वापरण्यात येईल. त्यात मालकीहक्क सरकारकडे राहिल. हा निधी आमच्या साधनसुविधा, औद्योगिक आणि पर्यटन विकास महामंडळास शुन्यदर तत्वावर अल्प आणि मध्यम मुदतीची व्याज मुक्त कर्जे देण्यासाठी वापरण्यात येईल. यामुळे उच्च प्राधान्य प्रकल्पांच्या मार्गातील निधीची अडचण दूर होण्यास मदत होईल.

सार्वजनिक बांधकाम, रस्ते आणि पूल

38. सभापती महोदय, माझे सरकार, केंद्र सरकारच्या सहकार्याने झुआरी नदीवर नव्या सहा पदरी पुलाचे बांधकाम हाती घेत आहे. या प्रकल्पासाठी सल्लागारांनी तयार केलेला सविस्तर प्रकल्प अहवाल रस्ते, वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालयाकडे मान्यतेसाठी पाठविण्यात आलेला आहे.

39. मुरगांव पोर्ट ट्रस्टपर्यंत एनएच-17बी च्या चौपदरीकरण प्रकल्पास मान्यता दिल्याबद्दल केंद्रीय भूपृष्ठ वाहतूकमंत्री नितीन गडकरीजी यांचे मी आभार व्यक्त करीत आहे. या प्रकल्पावर सुमारे 546 कोटी रुपये खर्च होईल.

40. सभापती महोदय, 2014-15 वर्षाच्या काळांत आम्ही दोन नवीन पूल बांधले. तसेच जेथे अनुक्रमे 20 किलोमीटर लांबीचे नवीन रस्ते आणि 250 किलोमीटर लांबीच्या रस्त्यांचे नुतनीकरणाचे लक्ष्य होते, तेथे आम्ही 35 किलोमीटर लांब नवीन रस्ते आणि 302 किलोमीटर लांबीच्या रस्त्यांचे नुतनीकरण केले. या कामांसाठी रु. 79.26 कोटी खर्च झाले.

41. 2015-16 वर्षात साधनसुविधा विकासाच्या प्रमुख कामांचा प्रस्ताव खालीलप्रमाणेः- 297 कोटी रुपये खर्चाचा खांडेपार पूल, 61.38 कोटी रुपये खर्चाचा ढवळी बायपास आणि चौपदरीकरण. 184.05 कोटी रुपये खर्चून एनएच 4A महामार्ग जोडरस्ता. रु. 298 कोटी खर्चाचा मडगाव पश्चिम बायपास. रु. 280.16 कोटी खर्चाचा तळपण - गालजीबाग पूल आणि रु. 121.59 कोटी खर्चाचा रायबंदर बायपास.

42. 2015-16 वर्षात ही कामे मार्गी लावण्यासाठी रस्ते आणि पूल या शीर्षाखाली रु. 325 कोटीची प्राथमिक अंदाजपत्रकी तरतूद करण्यात आली आहे.

पाणीपुरवठा

43. 2015-16 वर्षासाठी 8 शहरामध्ये 700 मोफत नळजोडण्या देण्याचा प्रस्ताव आहे. ग्रामीण भागात 16000 व्यक्तींसाठी 3200 मोफत नळजोडण्या देण्याचे लक्ष्य आहे. या क्षेत्रात पुढील आर्थिक वर्षासाठी रु. 83 कोटी एवढा निधी राखून ठेवण्याचा प्रस्ताव आहे.

स्वच्छता

44. मलनिस्सारण आणि निचरा या क्षेत्रांसाठी 2015-16 या वर्षात रु. 92 कोटी एवढा निधी राखून ठेवण्याचा प्रस्ताव आहे. 4 शहरांमध्ये 2200 मलनिस्सारण जोडण्या देण्याचे लक्ष्य आहे. त्याचप्रमाणे ग्रामीण क्षेत्रात 17000 लोकांसाठी उपयुक्त ठरणारी 3400 शौचालये बांधण्याचा प्रस्ताव आहे.

वीज

45. सभापती महोदय, 2014-15 वर्षी दोनापावल येथील आयटी पार्कमध्ये 2x10 MVA, 33/11 KVA उप-वीज केंद्रे उभारण्याचे काम पूर्ण झालेले आहे. थिवी येथील 110/33KV उपवीज केंद्रात 2x40MVA वीज ट्रान्स्फॉर्मर बदलून त्याजागी 2x50MVA वीज ट्रान्स्फॉर्मर बसविण्यात आलेले आहेत. या उपवीज केंद्रात अतिरिक्त 50MVA वीज ट्रान्स्फॉर्मरची व्यवस्था करण्यात आलेली आहे. 220KV थिवी उपवीज केंद्रातील अतिरिक्त bay work पूर्णत्वाकडे पोहोचलेले आहे.

46. महोदय, राज्यातील औद्योगिक, व्यावसायिक आणि निवासी ग्राहकांसाठीची वीज परिस्थिती सुधारण्यासाठी आणि पहिल्या पसंतीचे पर्यटक आणि गुंतवणूक केंद्र म्हणून गोव्याचे स्थान बळकट करण्यासाठी वीज विभागातील साधनसुविधासाठीचा निधी अडीज पटींपेक्षा जादा वाढवून सध्याच्या रु. 244 कोटी वरून रु. 651 कोटी पर्यंत वाढविण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे.

47. गत सरकाराच्या कार्यकाळात दुर्लक्षित राहिलेली वीज यंत्रणा आणि साधनसुविधा सुधारण्याच्या हेतूने ही वीज विभागातील गुंतवणूक वाढविलेली आहे. या गुंतवणुकीमुळे राष्ट्रीय स्तरावर वीज विभागात उत्कृष्ट कार्य करणारे एक राज्य म्हणून गोवा आपली हक्काची जागा प्राप्त करेल याबद्दल मला खात्री आहे.

48. सभापती महोदय, आमच्या नागरिकाना चोवीस तास अखंडित आणि दर्जात्मक वीज पुरवठा करणे, तसेच औद्योगिक आणि व्यावसायिक गुंतवणुकीस आकर्षित करणे या हेतूने वीज पुरवठा आणि वितरण साधनसुविधेचे आधुनिकीकरण करण्यासाठी हा वाढीव निधी वापरला जाईल.

49. राज्यातील उद्योग आणि गुंतवणूक सुलभ करण्यासाठी औद्योगिक फिडर वेगळा करून आणि शक्य असेल तेथे भूमिगत केबल्सद्वारे जोडणी देण्यात येईल. औद्योगिक वसाहतीना त्यांच्या मागणीनुसार खाते सिंगल पॉईंट जोडणी देईल. राज्याकडे स्वतःची वीज निर्मितीची क्षमता नसल्याने तसेच यासंबंधी मर्यादित क्षमता असल्याने अखंडित विजेची पुरेशी उपलब्धता प्राप्त करण्यासाठी दीर्घकालीन आणि मध्यमकालीन स्रोताकडे भागिदारी करण्यात येईल.

50. वीज क्षेत्रात आमचा 75 टक्के खर्च आमच्या वीज खरेदी बिलांवर होतो आणि अशा प्रकारची खरेदी कुशलतापूर्वक हाताळण्यासाठी तसेच वीज खरेदी बिलांवर आणखी काटकसर करण्यासाठी आम्ही पुढील आर्थिक वर्षात राज्याचे स्वतःचे भार वितरण केंद्र स्थापन करणार आहोत.

51. सभापती महोदय, मला सांगण्यास आनंद होतो की, राज्याची वाढीव तरतूद, अपेक्षित केंद्रीय अनुदान आणि दीर्घकालीन कर्जाची व्यवस्था झाल्यामुळे वीज खाते पुढील दोन ते तीन आर्थिक वर्षात वीज साधनसामुग्रीवर सुमारे 1500 कोटी रुपयांची गुंतवणूक करण्याच्या स्थितीत असेल.

52. सभापती महोदय, राज्यात रस्त्यांवरील दिवे बदलून त्याजागी एलईडी बल्ब बसविण्याची योजना तयार करण्याचा माझा विचार आहे. याची सुरूवात नगरपालिका क्षेत्रापासून करून उजेडाची प्रखरता वाढविणे आणि वीज बचतींतून ग्राहकांचा खर्च कमी करणे असे लक्ष्य आहे.

53. घरगुती वीज वापरणाऱ्या ग्राहकांना त्यांचा मासिक वीज वापर कमी करण्यास मदत व्हावी यासाठी आम्ही एक योजना तयार करीत आहोत. त्याव्दारे सर्व कुटुंबाना 3 एलईडी बल्ब घेण्याचा पर्याय असेल. त्यामुळे वीज वापर कमी प्रमाणात होऊन मोठ्या प्रमाणात बचत होईल.

54. सभापती महोदय, मी समाधानपूर्वक जाहीर करतो की, माझ्या सरकारने फेब्रुवारी 2015 मध्ये सौर उर्जा महामंडळाकडे रिनिवेबल उर्जा क्षेत्रास प्रोत्साहन देण्याच्या विचाराने पुढील 25 वर्षांसाठी राज्यास 25 एमडब्ल्यू सौर उर्जेचा पुरवठा करण्यासंबंधीचा करार केलेला आहे.

55. वरील उपायांव्यतिरिक्त, औद्योगिक वसाहतीत सशक्त वापर निर्माण धोरणास अतिरिक्त आर्थिक आधार देण्यासंबंधी भारत सरकारच्या वीज मंत्रालयाकडे आम्ही बोलणी सुरू केली आहे. ही योजना औद्योगिक विकास महामंडळाच्या संयुक्त विद्यमाने हाती घेऊन त्याची सुरवात 2015-16 या आर्थिक वर्षात वेर्णा औद्योगिक वसाहतीतून करण्यात येईल.

जलस्रोत

56. सभापती महोदय, पाणी हे आमच्या सरकारसाठी प्राधान्य क्षेत्र आहे. पाणी हा आमच्या जीवनातील एक महत्वाचा घटक जो आमचे जीवन सुसह्य करतो. जलस्रोत सर्वांना मोठ्या प्रमाणात उपलब्ध व्हावे तसेच शेती, निवासी, व्यावसायिक आणि औद्योगिक वापरासाठी त्याचे समान वाटप व्हावे यासाठी माझे सरकार सर्व प्रयत्न करेल. या क्षेत्रासाठी मी रु. 290.51 कोटीवरून रु. 350.15 कोटी म्हणजेच रू. 59.64 कोटीची वाढ केलेली आहे.

57. महोदय, म्हादई नदी संबंधी गोवा आणि कर्नाटक दरम्यान चालू असलेल्या जलविवादावर एका खास गटामार्फत सतत लक्ष ठेवण्यात येत आहे. गत सरकारांचा यथातथा आणि दुर्लक्षित दृश्टीकोन असूनसुद्धा आम्ही सर्व प्रयत्न केलेत आणि गोव्याची जीवनदायिनी असलेल्या म्हादईची ही लढाई आम्ही जिंकणारच असा मला विश्वास आहे.

58. गोवा तिळारी सिंचन विकास मंडळाने सांविधिक मंडळ म्हणून आपले काम पूर्ण केलेले आहे. सरकारने मंत्रिमंडळ निर्णयाव्दारे जीटीआयडीसीचे विसर्जन मान्य करून मंडळाची सर्व मालमत्ता आणि जबाबदारी जलस्रोत खात्याकडे हस्तांतरित केलेली आहे.

59. तिळारी जलसिंचन प्रकल्पा अंतर्गत, दोन मुख्य कालवे आणि एका शाखा कालव्याचे काम सर्वप्रकारे पूर्ण झालेले आहे. बाधित लोकांना नुकसान भरपाई देण्यासाठी मी रु. 34.70 कोटीची तरतूद केलेली आहे आणि ही भरपाई सिंधुदूर्ग (महाराष्ट्र) जिल्हा दंडाधिकाऱ्यानी अहवाल सादर केल्या नंतर देण्यात येईल.

60. वर्ष 2015-16 मध्ये तुयें, पेडणे येथील प्रस्तावित 25 एमएलडी पाणी प्रकल्पाला तिळारी जलसिंचन प्रकल्पाव्दारे साद्या पाण्याचा पुरवठा करण्याचे काम सुमारे 35 किलोमीटर पाईपलाईन घालून आणि अंदाजे रु. 52.00 कोटी खर्चून हाती घेणार आहोत.

61. मला सांगण्यास अत्यानंद वाटतो की, आतापर्यंत एकूण 11,216 हेक्टर सिंचन क्षमता तयार करण्यात आली आहे. कमांड एरिया डेव्हेलॉपमेंट आणि जलव्यवस्थापन (सीएडी आणि डब्लूएम) याखाली तयार करण्यात आलेली संबंधित क्षमता 5410 हेक्टर इतकी आहे, पैकी 2465 हेक्टर क्षमतेचा वापर झालेला आहे.

62. 2014-15 या आर्थिक वर्षी, जलस्रोत खात्याने फक्त प्रक्रिया न केलेले साधे पाणी दवर्लीहून वेर्णा येथे आणण्याचेच काम पूर्ण केलेले नाही, तर 16.05 कोटी रुपये खर्चून वेर्णा औद्योगिक वसाहतीतून झुआरी नगरातील झुआरी एग्रो-केमिकल कंपनीस 10 एमएलडी प्रक्रिया न केलेले म्हणजेच साधे पाणी पुरविणे आणि मुरगाव तालुक्यातील कोंसाव गांवातील सार्वजनिक बांधकाम खात्याच्या पंपिंग केंद्राला 10 एमएलडी पाणी पुरविणे अशी योजना यशस्वीरित्या पूर्ण केली. या सभागृहास कळविण्यास मला आनंद होतो की, 2 जानेवारी, 2015 पासून 24 तास पाणी पुरवठा होत आहे आणि त्यामुळे मुरगाव तालुक्याला होणाऱ्या पाणीपुरवठ्यात सुधारणा झालेली आहे.

63. सार्वजनिक बांधकाम खात्याच्या अस्नोडा केंद्रात पिण्याच्या पाण्याचा तुटवडा आहे. तो भरून काढण्यासाठी जून 2014 मध्ये डिचोली तालुक्यातील शापोरा (साळ) नदीतून 100 एमएलडी साधे पाणी पंप करून ते अस्नोडा केंद्रास पुरविण्यासाठी रु. 44.58 कोटी खर्चून, वरचावाडा साळ येथे साळ नदीवर केंद्र उभारण्याचे काम 50 टक्के पूर्ण झालेले आहे आणि हे काम मे 2015 पर्यंत पूर्ण करण्याचे आमचे लक्ष्य आहे.

64. खुले बंधारे बांधण्याची योजना 2014-15 वर्षी चालूच ठेवलेली आहे आणि सिंचन तसेच जलस्रोतांचा विकास करण्यासाठी एकूण 352 बंधारे बांधण्यात आलेले आहेत.

65. जागतिक बँकेने आर्थिक सहाय्य दिलेल्या भारत सरकारच्या हायड्रॉलॉजी प्रकल्प योजने अंतर्गत, गोव्याने 2014त दुसरा टप्पा यशस्वीरित्या पूर्ण करून प्रकल्पाच्या पुढील टप्प्यात म्हणजेच एचपी-III मध्ये प्रवेश केलेला आहे. एचपी-III साठी गोव्याचा वाटा रु. 110 कोटी तात्पुरता मान्य केलेला आहे आणि ही योजना 2015-16 वर्षी सुरू होण्याची शक्यता आहे.

66. गांजे येथील म्हादई नदीतून ओपा प्रकल्पासाठी 70 एमएलडी साधे पाणी पंप करून पाठविण्यासाठी रु. 85 कोटी खर्चून 2015-16 वर्षात एक नवी योजना सुरू करण्याचा प्रस्ताव माझे सरकार मांडीत आहे.

खाण व्यवसाय

67. सभापती महोदय, राज्याची आर्थिक स्थिती मजबूत करण्यात आणि रोजगार तयार करण्यात खाण क्षेत्राचा मोठा सहभाग आहे. परंतु हा व्यवसाय सध्या बंद असून त्यामुळे स्थानिक तसेच राज्याच्या राजकोषावर त्याचा विपरित परिणाम झालेला आहे.

68. बार्ज, ट्रक आणि अन्य यंत्रचालक धरून वेगवेगळ्या आर्थिक घटकांची सद्याची दशा या सभागृहास ज्ञात आहेच. याचा परिणाम झालेले वेगवेगळे गट आणि नागरिकांना आर्थिक मदत देण्याचे मी दिलेले वचन पाळण्यास मी कटीबद्ध आहे. आणि त्यासाठी मी रु. 120 कोटीची तरतूद केलेली आहे.

69. माझ्या सरकारने बाधितांना दिलासा देण्यासाठी वेगवेगळे उपाय योजलेले आहेत. त्यात कर्जसंबंधी पूर्वीच्या प्रक्रियेत सुधारणा करणे तसेच खाण व्यवसाय सुरू होईपर्यंत कर्जसंबंधीची प्रक्रिया धीम्या गतीने घेण्याचा दृश्टीकोन स्वीकारण्याची सूचना मी कर्जे देणाऱ्या बँकांना केलेली आहे. कर्जदारांना दिलासा देण्यासाठी 'वित्त संस्थांव्दारे कर्जे घेतलेल्या खाण पीडितांसाठी दिलासा योजना' अधिसूचित करण्यात आलेली आहे.

70. टिप्पर ट्रकांचे मालक आणि खाण व्यवसायाकडे प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष संबंध असलेल्यांना आर्थिक दिलासा देण्यासाठी 'खाण पीडितांसाठी कल्याणकारी योजना' सुरू करण्यात आलेली आहे. या येवजणेंतर्गत आता पर्यंत रु. 112.55 कोटी वितरित करण्यात आलेले आहेत आणि त्याचा एकूण 8,397 लोकांना लाभ झालेला आहे.

71. राज्यात आता लवकरच खाण व्यवसाय सुरू होणार आहे. कारण गत सरकारतर्फे नोव्हेंबर, 2012 मध्ये मनमानीपणे जारी केलेला खाणींचे पर्यावरणीय दाखले रद्द करण्याचा आदेश सध्याच्या केंद्र सरकारने मागे घेतलेला आहे. या मुद्द्यावर मानानीय केंद्रीय पर्यावरण आणि वनमंत्री श्री. प्रकाश जावडेकार यांनी सक्रीय दृश्टीकोन स्वीकारल्याने मी त्यांचा मनपूर्वक आभारी आहे.

72. महोदय, सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार, सरकारतर्फे 2014 मध्ये, राज्यातील उत्खनन केलेल्या खनीज मालाचे, सर्वोच्च न्यायालयाच्या नियंत्रण समितीच्या निरीक्षणाखाली पाच ई-लिलाव करण्यात आले. एकूण बावन्न लाख सात हजार एकशे ब्याण्णव मेट्रीक टन खनीज मालाची ई-लिलावाव्दारे विक्री करण्यात आली. त्यामुळे एकूण रु. 754 कोटी महसूल प्राप्त झाला.

कृषी, पशू संवर्धन आणि मासेमारी

73. सभापती महोदय, कृषी, पशू संवर्धन आणि मासेमारी हे गोव्यातील लोकांचे उत्पन्न मिळविण्याचे पारंपारिक आणि मुख्य व्यवसाय आहेत. राज्याच्या घरगुती उत्पादनात वर्ष 2013-14 मध्ये त्यांचे 6.34 टक्के योगदान आहे, आणि अर्थव्यवस्थेतील या क्षेत्राची भुमिका वाढत आहे.

74. मी अभिमानपूर्वक येथे सर्व सभासदांस सांगू इच्छितो की, या सरकारने केलेल्या अथक प्रयत्नामुळे वाढीव लाभांश मिळू लागला. त्यामुळे कृषी आणि तत्सम कामात 13.80 टक्के वाढ झालेली आहे. तिचा फायदा आमच्या शेतकऱ्यांना आणि मच्छिमाऱ्यांना झालेला आहे.

75. महोदय, गत सरकारच्या कार्यकाळात या क्षेत्राला त्याच्या प्रमाणात महत्व दिले गेले नव्हते, त्यामुळे निराशेचे वातावरण तयार झाले होते.

76. ही नकारात्मक प्रवृत्ती बदलण्याचा विद्यमान सरकारचा संकल्प आहे. त्यामुळे 2011-12 च्या तुलनेत वर्ष 2014-15 मध्ये कृषी, पशू संवर्धन आणि मासेमारीवरील खर्च 54 टक्के म्हणजे रु. 182 कोटीवरून रु. 336 कोटी एवढा वाढविलेला आहे. वर्ष 2015-16 मध्ये या क्षेत्रासाठी रु. 391.68 कोटीची तरतूद मी केलेली आहे.

77. वर्ष 2015-16 मध्ये, फक्त कृषी क्षेत्रासाठी रु. 195.88 कोटी एवढ्या खर्चाचा प्रस्ताव आहे.

78. कृषी समुदायाला आदर्श सेवा पुरविण्यासाठी आणि शेतकाऱ्यांच्या सब्सीडी मागण्या त्वरेने मंजूर करण्यासाठी आणि त्यांचे वितरण करण्यासाठी दक्षीण गोवा जिल्हा कृषी कार्यालय, मडगाव आणि उत्तर गोवा जिल्हा कृषी कार्यालय, टोंक - करंजाळे या नावाने दोन जिल्हा कार्यालये सुरू करण्यात आलेली आहेत.

79. मी हे मनःपूर्वक सांगू इच्छितो की, कृषी कार्डांसाठी अर्ज केलेल्या 23,592 पैकी 21,184 अर्ज आम्ही मंजूर केलेले आहेत आणि आतांपर्यंत 17,905 शेतकऱ्यांना कृषी कार्डे दिलेली आहेत. यासाठी रु. 70.00 लाख एवढा खर्च झालेला आहे. सर्व पात्र शेतकऱ्यांना त्यांनी अर्ज केल्यानंतर निर्धारित वेळेत कृषी कार्डे मिळवून देण्याचा माझ्या सरकारचा प्रयत्न आहे.

80. माझ्या सरकारने कृषी विकासासाठी महत्वाची क्षेत्रे निवडलेली आहेत आणि हे कार्य अधिक प्रभावीपणे करण्यासाठी राज्य आणि केंद्र सरकारच्या सर्व योजना एकत्रित करण्यास आम्ही इच्छूक आहोत. आमचे लक्ष्य साध्य करण्यासाठी मी पुढीलप्रमाणे कृती प्रस्ताव मांडीत आहे.

तिसवाडी, बार्देश, फोंडा, पेडणे, डिचोली, सासश्टी आणि मुरगाव या किनारी तालुक्यात राज्यातील सुमारे 18,000 हेक्टर जमीन ही खाजन जमीन आहे. ही सर्व जमीन सुरक्षेसाठी असलेल्या बांधांची दुरुस्ती आणि संवर्धन करून त्याचप्रमाणे पूर्ण जमीन टप्प्याटप्प्यांनी शेती लागवडीसाठी घेऊन त्यात नवचैतन्य आणण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. हा प्रकल्प अधिक फायदेशीर करण्यासाठी खरीप मोसमानंतर मासेमारी संचालनालयाच्या विद्यमाने कुर्ल्यांची पैदास करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. या कामासाठी ‘संरक्षक बांध कृती योजनेखाली’ मी प्रारंभी रु. 9.30 कोटीची तरतूद करीत आहे.

81. व्यवसायिक पाडेल्यांची संख्या दिवसेंदिवस कमी होत आहे. परिणामी नारळ पाडण्यासाठी पाडेली मिळत नाहीत. त्याचा परिणाम माडांच्या लागवडीवर झालेला आहे.

82. स्थानिक बाणावली जातीच्या माडांची उंची जास्त असल्याने त्यांची लागवड करणे कठीण असते. त्यामुळे स्थानिक बाणावली जातीचे बी मूळ जागी ठेऊन आणि ड्वार्फ क्रॉसिंग करून डीएक्सटी हायब्रीड जात तयार करण्याचा प्रस्ताव आहे. त्यात माडाची उंची साधारण असेल, ते जास्त मजबूत असतील आणि त्यांचे उत्पादन देखील जास्त असेल. हे माड पाडणे सोपे असेल. कोडार येथील सरकारी फार्ममध्ये हायब्रीडायजेशन उपक्रम राबविण्यासाठी कोचीनच्या नारळ विकास मंडळाचे सहाय्य घेतले जाईल. या क्षेत्रात नारळ पॅकेज कार्यक्रम/विकास मंडळामार्फत काम सुरू करण्यासाठी मी प्रारंभिक रू. 18 लाखांची तरतूद करीत आहे.

83. पाहणे म्हणजे विश्वास ठेवणे आणि कृती करणे म्हणजे शिकणे हें तत्व प्रत्यक्षात आणण्यासाठी सिध्द तंत्रज्ञानाच्या प्रात्यक्षिकाव्दारे कृषी विस्तार करण्याची गरज आहे

त्यामुळे कृषी विस्तार सेवा अधिक मजबूत करण्यासाठी खालील कृती योजना हाती घेण्यासाठी मी रु. 4.55 कोटीची तरतूद वर्ष 2015-16 साठी करीत आहे.

अ) राष्ट्रीय हॉर्टिकल्चर मिशनच्या सहकार्याने काले, सांगे येथील सरकारी फार्मवर फूलबाग क्षेत्रात उत्कृष्टता केंद्र आणि कोडार सरकारी फार्मवर भाज्या लागवड क्षेत्रांत उत्कृष्टता केंद्र स्थापन करणे.

आ) ग्रामीण पर्यटनास चालना देऊन ते कृषीसंस्कृतीशी जोडण्यासाठी सरकारी फार्मवर दोन अग्रो-टुरिझम म्हणजे कृषी-पर्यटन स्थळे स्थापन करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. पैकी एक फोंडा तालुक्यातील कोडार येथे आणि दुसरे सांगे तालुक्यातील काले येथे असेल. या स्थळांना पर्यटकांनी भेट देऊन नैसर्गिक सौंदर्याचा आनंद लुटतानाच गोव्याच्या कृषी संबंधीची माहिती मिळवावी हा या उपक्रमामागील हेतू आहे. या स्थळांवर शाळांनी दिशादर्शन अभ्यासक्रम शिबिरांचे आयोजन करावे यासाठी शाळांना प्रोत्साहन दिले जाईल.

इ) महोदय, माझ्या मतानुसार कृषी शिक्षण आणि मातीत काम करण्याचा आनंद या सवयी मुलांमध्ये शाळेपासूनच रुजविल्या पाहिजेत. प्राथमिक कृषी कामांची आणि तंत्रज्ञानाची माहिती विद्यार्थी आणि शिक्षकांना करून देण्यासाठी एला - ओल्ड गोवा, कोडार, मडगाव, पेडणे, चिंबल, वाळपई, म्हापसा आणि काले येथील सरकारी फार्मवर स्थानिक शाळांच्या मदतीने कृषी शिक्षण योजना सुरू केली जाईल. या योजनेंतर्गत विद्यार्थी आणि शिक्षक ज्याची लागवड आणि उत्पादन करतील, ते त्यांच्या कुटुंबियांसह वाटून घेण्यास परवानगी असेल. या योजनेच्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी मी सुरवातीला रू. 20 लाख एवढी तरतूद करीत आहे.

84. ग्राम पातळीवर कृषी आणि संबंधित सेवांचा समन्वय आणि विस्तार साधण्यासाठी व त्यात वाढ करण्यासाठी मी रु. 10 कोटीची तरतूद करीत आहे. तसेच नियोजन खात्याकडील अटल ग्राम योजना कृषी खात्यांत स्थलांतरित करण्याचा प्रस्ताव मांडीत आहे.

85. महोदय, नैसर्गिक आपत्तीप्रसंगी शेतकऱ्यांना त्वरेने सहाय्य देण्यासाठी 2015-16 या वर्षात मी धान्य संवर्धन योजनेंतर्गत रु. 145.37 कोटीची तरतूद करून आकस्मिकता निधी योजना आखण्याचा प्रस्ताव मांडीत आहे. या निधीचा उपयोग योग्य त्या प्रमाणात आवश्यक बियाणी, जीवाणूनाशक रसायने, किटकनाशके आणि फवारणी यांचा राखीव सांठा करण्यासाठी, तसेच या वस्तू शेतकऱ्यांना सहज आणि मोफत उपलब्ध करून देण्यासाठी आणि खाजन क्षेत्रातील संरक्षक बांध अचानक फुटल्यास त्याच्या दुरूस्तीसाठी देखील केला जाईल.

86. विस्तार कार्यक्रम अधिक प्रभावी करून आणि शेतकऱ्यांना त्यांच्या शेतात सेंद्रीय खतांव्दारे उत्पादन वाढीस प्रोत्साहन देऊन सेंद्रीय शेतीचा राज्यात अधिक प्रसार केला जाईल. महोदय, हे ऐकून आपणाक आनंद वाटेल की, गोव्यात व्यावसायिक स्तरावर जैव किटकनाशके आणि जैव खतांचे उत्पादन करण्यासाठी प्रयोगशाळा स्थापन करण्यास राज्य सरकारने धारवाड कृषी विद्यापिठाशी सामंजस्य करार केलेला आहे. त्यामुळे गोव्यात सेंद्रीय शेतीस गती मिळेल.

87. बागकाम आणि भाजी उत्पादन योजनेखाली रु. 41.50 कोटीची तरतूद केलेली आहे आणि काळी मिरी, जायफळ, हळद, आलें यासारख्या मसाले उत्पादनास गोव्यात चालना देण्यासाठी चालू असलेल्या राष्ट्रीय बागकाम मोहिमेखाली एक नवीन योजना सुरू करण्यात येईल.

88. राज्यांत मसाले उत्पादनासाठी असलेल्या क्षमतेचा पुरेपूर फायदा करून घेण्यासाठी आणि त्याची निर्यात सुलभ करण्यासाठी भारत सरकारच्या वाणिज्य मंत्रालयास गोव्यात त्यांचे कार्यालय सुरू करण्यासाठी आमंत्रित केले जाईल.

पशू संवर्धन

89. सभापती महोदय, पशू संवर्धन क्षेत्रांतर्गत राज्यात दुधाचे उत्पादन वाढविणे आणि लाभधारकांना कमी वेळांत फायदा करून देणे यासाठी तांत्रिक वितरण पद्धत गतीमान करणे हे माझ्या सरकारचे मुख्य ध्येय आहे. यासाठी मी रु. 125.21 कोटीची तरतूद या अर्थसंकल्पात केलेली आहे.

90. दूध उत्पादकाना उत्तेजनार्थ मानधन देण्याच्या योजनेंतर्गत, 173 डेअरी दूध सोसायटीच्या 14,223 दूध उत्पादकांना दर लिटरमागे रू. 9.40 प्रमाणे रू. 18.59 कोटीचे उत्तेजनार्थ मानधन वर्ष 2014-15 साठी देण्यात आलेले आहे.

91. तसेच, 75 शेतकऱ्यांना रू. 54.95 लाखांची डेअरी साधनसामुग्री विकत घेवपासाठी 75 टक्के सब्सीडी दिली आहे.

92. पशू पालन योजनेंतर्गत पशू संवर्धन खात्याने या वर्षी 3334 अर्जांवर प्रक्रिया करून ते निकाली काढले आहेदत.

93. कामधेनू (सुधारित) योजनेची यशस्वी अंमलबजावणी करून आणि सुमारे 1500 शेतकरी 5895 दुभत्या जनावरांचे मालक झाल्याने त्यांना या योजनेचा लाभ झालेला आहे आणि गतवर्षापेक्षा यंदा दूध उत्पादन पुरेसे वाढलेले आहे.

पेडणे तालुक्यातील चांदेल कृषीकेंद्र, उत्तर गोव्यातील डिचोली तालुक्यातील कासरपाल कृषी केंद्र आणि सासश्टीतील वार्का कृषीकेंद्र या तीन पशुचिकित्सा ग्रामीण उपकेंद्रांचा दर्जा वाढवून ते पूर्णतः पशूचिकित्सा दवाखाने केलेले आहेत. आणि तेथील कामकाज आतां पशूचिकित्सा डॉक्टर पाहतील

94. महोदय, मला या सभागृहास कळविण्यास अभिमान वाटतो की, ही कामे सुरू केल्याने, राज्यातील दूध उत्पादन 2012-13 या वर्षात 94.44 टक्क्यांनी म्हणजेच प्रतिदिन 36000 लिटर वरून 70,000 लिटर पेक्षा अधिक वाढलेले आहे.

95. राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेखाली पुढे दिलेल्या प्रकल्पांमुळे पशू संवर्धन आणि पशू चिकित्सा सेवा खाते अधिक सक्षम बनेल.

1. कोपार्डे, सत्तरी येथील गो-पालन फार्मवर मिश्रजातीय वासरे (हेफर) पैदास. राज्यातील दूध उत्पादन वाढविण्यासाठी शेतकऱ्यांना चांगली वासरे उपलब्ध करून देणे हा या प्रकल्पाचा हेतू आहे आणि वासरांसाठी कोपार्डे सत्तरींती गो-पालन फार्मवर 10 आधुनिक गो-शाळा बांधण्याचे काम हाती घेतलेले आहे. यासाठी स्थानिक गायींच्या पालनपोषणासाठी मी सुरवातीला रु. 25 लाखांची तरतूद केलेली आहे.

2. डुक्कर पालन विकास योजनेसाठी मी रु. 1.11 कोटीची तरतूद या अर्थसंकल्पात केलेली आहे. 2015-16 वर्षी आम्ही अत्याधुनिक असा राज्य डुक्कर पैदास प्रकल्प स्थापन करणार आहोत आणि हा देशातील एकमेव असा प्रकल्प असेल. ज्याची क्षमता 1000 डुक्कर ठेवण्याची असेल, शिवाय तिथे स्वतःचा प्रक्रिया प्रकल्प असेल.

3. वनराजा जातीच्या कोंबड्या आणि अंडी उचित आणि योग्य दरात उपलब्ध करून देण्यासाठी आणि त्यांचे शेतकऱ्यांमध्ये वितरण करण्यासाठी सरकारी कुक्कूट पालन फार्मचा दर्जा वाढविण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे व त्यासाठी मी रू. 2.52 कोटीची तरतूद केली आहे.

मासेमारी

96. महोदय, सध्या उपलब्ध असलेले मासेमारी स्रोत आता आणि भविष्यासाठी राखून ठेवणे आणि मच्छिमाऱ्यांचे जीवनमान सुधारण्यासाठी मागील दोन वर्षात सतत प्रयत्न होत आहेत. मासेमारीसाठी या अंदाजपत्रकांत मी रु. 70.59 कोटीची तरतूद केलेली आहे.

97. वेगवेगळ्या 7 मासेमारी धक्क्यांचे बांधकाम, जाळी दुरुस्तीच्या दोन शेडस्, मालीम येथे 50 मीटरची जेटी आणि पणजी येथील विद्यमान जेटीची दुरूस्ती ही कामे साधनसुविधा विकासाचा भाग म्हणून वर्ष 2014-15 मध्ये हाती घेतलेली आहेत.

98. या सुविधा आणखी सुधारण्यासाठी शापोरा, मालीम, कुट्ठाळी आणि कुटबण येथील 4 प्रमुख मासे साठवणी केंद्रांचा दर्जा वाढविण्यात येईल आणि हे काम वर्ष 2015-16 मध्ये सुरू करण्यात येईल व त्यासाठी रू. 100 कोटीची तरतूद आम्ही सुरुवातीला केलेली आहे. पादरीभाट, आजोशी आणि मंडूर येथे मासेमारी धक्के आणि कोलवा येथील मासेमारी संकुलातील प्रशासकीय इमारतीची आणि अंतर्गत रस्त्यांची दुरूस्ती ही कामे सुद्धा 2015-16 या वर्षी हाती घेण्यात येतील.

99. या कामांसाठी मासेमारी खात्याच्या लँडिंग आणि बर्थिंग सेवा योजनेंतर्गत मी सुरुवातीला रु. 21.07 कोटीची तरतूद केलेली आहे.

100. याला जोडून कुटबण येथे अतिरिक्त सुलभ शौचालय प्रकल्पाची होत असलेली मागणी अंदाजे रु. 61.00 लाख खर्चून पूर्ण करण्यात येईल. याव्यतिरिक्त तळपण मासेमारी संकुलातील साधनसुविधांची सुधारणा, आंबेली आणि साळेरी खोला येथे मासेमारी धक्के, तसेच मुरगांव तालुक्यांतील इजोरशी आणि वेळसांव येथे जाळीं दुरूस्ती शेडस् ही कामे वर्ष 2015-16 मध्ये हाती घेतली जातील.

101. 2014-15 या वर्षी सब्सीडीवर आधारित व्हॅटवर आर्थिक सहाय्य योजनेंतर्गत, एकूण 20,000 केएल हायस्पीड डिजलचा कोटा सहा नोंदणीकृत मासेमारी सहकारी सोसायटीच्या सदस्यांना दिलेला आहे आणि त्यासाठी 15 कोटी रुपये खर्च करण्यात आला आहे. याच कामासाठी 2015-16 या वर्षी मी रु. 16 कोटीची तरतूद केलेली आहे.

102. कार्यरत मच्छिमारांसाठी असलेल्या समूह अपघात विमा योजनेखाली 2014-15 वर्षी 11,727 लाभधारकांना सहभागी करून घेण्यात आले आहे. त्याचबरोबर 2014-15 या वर्षी 5338 लाभधारकांना कार्यरत मच्छिमारांसाठी असलेल्या सर्वसाधारण विमा योजनेखाली सहभागी करून घेण्यात आले आहे.

103. बचत आणि दिलासा निधी योजनेखाली 5707 लाभधारकांस सहभागी करण्यात आले व जमा झालेली रु. 1800 ची रक्कम तीन महिन्यांच्या आर्थिक तंगीच्या काळात त्यांना वितरित करण्यात आली.

104. समुद्रात मच्छिमारांची सुरक्षा योजनेखाली 300 लाभधारकांना या आर्थिक वर्षात सहभागी करून त्यांना जीपीएस, व्हीएचएफ आणि शोध आणि बचावासंबंधीचे दिवे ही साधने वितरित करण्यात येतील.

105. प्रथिन पुरवठ्यासाठी राष्ट्रीय मिशनाखाली राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेव्दारे जास्त किंमत असलेल्या मासळीच्या संवर्धनासाठी "ओपन सी केज कल्चर" हा प्रकल्प भारत सरकारने मंजूर केलेल्या रु. 2.5 कोटी निधीच्या साहाय्याने दक्षिण गोव्यात सुरू केलेला आहे. पोळे येथे 16 मानशी तर दक्षिण गोव्यातील तळपण येथे 3 मानशी बांधण्यात आल्या आहेत. या प्रकल्पामुळे 3 टन मासळीचे उत्पादन झाले आणि त्यातून मिळालेला फायदा या प्रकल्पात सहभागी असलेल्या लाभधारकांना वितरित करण्यात आला.

106. मला सांगताना आनंद होतो की, भारत सरकारने 2014-15 वर्षासाठी आणखी 25 ओपन सी केजीस म्हणजेच खुल्या समुद्रातील मानशी बांधण्यासाठी अतिरिक्त रु. 2.13 कोटी मंजूर केलेले आहेत आणि जास्त किंमतीच्या मासळी संवर्धनासाठीचा पूर्वीचा ओपन सी केज प्रकल्पही चालू ठेवण्यासाठी रु. 3 कोटी मंजूर केले आहेत.

107. पुढील वर्षी, गोड्या पाण्याच्या तळ्यात वा सांठ्यात 48 मानशी सुरू करण्याचा प्रस्ताव आहे आणि या कामासाठी राष्ट्रीय कृषी विकास योजनेखाली रु. 2.46 कोटी मिळालेले आहेत.

शिक्षण, शिल्पकारागिरी प्रशिक्षण आणि कौशल्य विकास

108. सभापती महोदय, 2015-16 वर्षी प्राथमिक तसेच माध्यमीक शिक्षणासाठी राखून ठेवलेल्या अनुदानांत वाढ करून 230.76 कोटी रुपयांऐवजी 1,116.24 कोटी रुपये द्यावेत असा प्रस्ताव मी मांडीत आहे.

109. राज्याचे भावी नागरीक म्हणून ओळख असलेल्या विद्यार्थी वर्गाचा सर्वांगीण विकास घडवून आणण्यासाठी गुणात्मक शिक्षणाची गरज माझ्या सरकारने जाणलेली आहे. प्राथमिक शिक्षणाचे वैश्विकीकरण झाल्याने सर्व स्तरांवर/स्तराचेर आधुनिक ई-लर्नींग आणि शैक्षणिक संस्थांमध्ये शिकविण्याची साधने देऊन विद्यार्थ्यांमध्ये चांगले शालेय वातावरण तयार करण्यासाठी दर्जेदार शिक्षणांत सुधारणा करण्याची माझ्या सरकारची इच्छा आहे.

110. या दिशेने माझ्या सरकारने योग्य पावले उचललेली आहेत. स्मार्ट क्लासरूम करण्यासाठी शाळांना इंटरनेट जोडणी आणि ऑनलायन सुविधा दिलेल्या आहेत. राज्यांत प्रायोगिक तत्वावर इंजिनियरींग आणि फार्मसी कॉलेजमध्ये आणि पॉलिटेक्नीकमध्ये 10 स्मार्टक्लास रुमांमध्ये ICT वापरतात.

111. ई-कंन्टेंट चा दर्जा सुधारण्यासाठी, शाळा, महाविद्यालये आणि विद्यापिठाला व्हाय-फाय वा हॉटस्पॉट सुविधा दिलेल्या आहेत. या शैक्षणीक वर्षी इयत्ता 12 वीत जाणाऱ्या सुमारे 18,000 विद्यार्थ्यांना लॅपटॉप योजनेचा फायदा मिळेल.

112. शाळांच्या साधनसुविधा विकासाअंतर्गत चालू 2014-15 वर्षी 158 सरकारी प्राथमिक, माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक शाळांची, विद्यालयांची दुरुस्ती करण्यात आली, दर्जा वाढविला वा नव्याने बांधकाम करण्यात आले. माझ्या सरकारने प्राथमिक शाळा पातळीवर विद्यार्थ्यांना मोफत वह्या, गणवेष आणि रेनकोट्स दिलेले आहेत आणि यापुढे देखील ते चालूच राहतील.

113. कुडका येथे प्रायोगिक शाळा प्रकल्प आकार घेत आहे आणि पुढील शैक्षणिक वर्षी यातील बहुतेक शाळा कार्यान्वीत होण्याची अपेक्षा आहे. येथील मैदान, रस्ते, पार्कींग सुविधा, जोडरस्ते आणि गटार सुविधा यासारख्या इतर साधनसुविधा तयार होण्याची आवश्यकता आहे. यासाठी सुमारे 100 कोटी रुपयांचा खर्च अपेक्षीत आहे आणि GSIDC मार्फत हे काम हाती घेतले जाईल. यंदाच्या वर्षी, यासाठी मी रू. 30 कोटी दिलेले आहेत.

114. सायबरएज योजनेखाली लॅपटॉप आणि आय पॅड देण्याचे चालूच राहिल. या योजनेखाली मी रू. 26 कोटी आण रू. 50 कोटींची तरतूद केलेली आहे. गेल्या वर्षीचा अनुशेष मी भरून काढून तो जून-जुलय 2015 पर्यंत पूर्ण केला जाईल.

115. महोदय, आमच्या विद्यार्थ्यांनी अभ्यासांत, क्रीडा क्षेत्रांत, कला आणि सांस्कृतीक क्षेत्रांत, विज्ञान आणी संगीताच्या क्षेत्रांत मिळविलेल्या विशेष विजयाचे कौतूक करण्याच्या दृष्टीने आमचे सरकार गोवा बाल पुरस्कार हा राज्यस्तरीय पुरस्कार प्रदान करणार असल्याचे सांगताना मला आनंद होतो. याव्दारे प्रत्येक क्षेत्रांत दरवर्षी 19 डिसेंबरला गोवा मुक्ती दिनी हे पुरस्कार प्रदान करण्यात येईल.

116. माझे सरकार NIT गोवा आणि IIT गोवा स्थापन करण्याच्या तयारीत असून याव्दारे राज्याच्या वैज्ञानिक आणि अभियंत्रिकी शक्तीच्या जोरावर निश्चितपणे वाढ होईल. मी NIT गोवा स्थापनेसाठी रु. 40 कोटी आणि IIT गोवा स्थापनेसाठी रु. 6 कोटींची तरतूद करतो.

117. उच्च शिक्षणासाठी 2014-15 या वर्षात 187.98 कोटींचे अनुदान दिले. त्यात 23.96 कोटी रुपयांची वाढ करून 2015-16 या वर्षात 211.94 कोटी रुपयांचा निधी दिला जाईल हे या सभागृहास कळविण्यास मला आनंद होतो.

118. महोदय, मी गोवा विद्यापिठाच्या अनुदानांत रू. 37 कोटींची वाढ केलेली आहे. त्याचप्रमाणे, वेगवेगळ्या सरकारी अनुदानप्राप्त महाविद्यालयांसाठी 12 कोटींची तरतूद केली आहे. Rastriya Uchchatar Siksha Abhiyan योजनेखाली रू. 16 कोटींची तरतूद आणि बर्सरी योजनेसाठी रू. 3 कोटी दिले आहेत.

119. मी ग्लोबल स्कूल ऑफ टुरीझम आणि स्कूल ऑफ स्ट्रॅटेजीक अँड सेक्युरीटीज स्टडी या क्षेत्रांत पदव्यूत्तर अभ्यासक्रम आणि शैक्षणीक संशोधन सुरू करपासाठी गोवा विद्यापिठांत दोन नविन शैक्षणिक शाखा सुरू करू इच्छितो.

120. आमच्याकडे आतां आयटी, कंप्यूटर, इलेक्ट्रॉनीक अँड टेलेकम्युनिकेशन या क्षेत्रांत हजारो इंजिनियरींग पदवीधर तयार होतात. प्रत्येक वर्षी इंजिनियरींग अभ्यासक्रम/कोर्साच्या अतिरीक्त सुमारे 300 विद्यार्थी कंप्यूटर सायन्स आणि कंप्यूटर ॲप्लीकेशन पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतात.

121. गोवा कॉलेज ऑफ इंजिनियरींग येथे आधुनिकरण सुविधा तसेच इमारत बांधकामासाठी रू. 10 कोटींची तरतूद जाहीर करण्यास मला आनंद होतो. तसेच, 2017 साली सुवर्ण जयंती साजरी करण्याच्या निमित्ताने एक प्रेक्षागृह (Auditorium Bldg.) बांधण्यासाठी मी रू. 3 कोटींची तरतूद करतो.

122. सभापती महोदय, 2015-16 वर्षी कारागीर प्रशिक्षणासाठी मी 74.22 कोटी रुपयांची तरतूद करतो.

123. मला कळविण्यास आनंद होतो की, गोवा राज्यांत 11 तालुक्यांमध्ये सरकारी आयटीआय सुरू केल्या आहेत. आमच्या सर्व आयटीआयमध्ये संस्था व्यवस्थापन समिती असून त्याचा उद्योग प्रमूख हा सदस्य आणि चेअरमन असल्याने ज्यामूळे संबंधीत उद्येगासंबंधी अभ्यासक्रम तयार करण्यास मिळेल. मी धारबांदोडा या नविन तालुक्यामध्ये आणखीन एक आयटीआय सुरू करपाची घोषणा करतो.

124. मोठ्या प्रमाणांत कौशल्य विकासाला चालना देण्यासाठी आणि युवकांच्या शक्तीच्या जोरावर देशाच्या प्रयत्नात हातभार लावण्यासाठी मी उद्योग, व्यवसाय, शाळा आणि महाविद्यालय यांच्यात दुवा साधणाचा प्रयत्न करणार आहे.

125. सभापती महोदय, कारागिरी प्रशिक्षण खात्याने 250 उद्योगांत आणि आस्थापनांमध्ये सर्व्हेक्षण करून शिकाऊ प्रशिक्षणासाठी 2500 जागे निश्चित केले आहेत आणि त्यांना Apprentice Act 1961 कायद्याअंतर्गत आणले आहेत.

126. ॲप्रेण्टीसशीप नियम 1992 मध्ये दुरूस्ती केल्याने आतां ट्रेड ॲप्रेण्टीसासाठी पहिल्या वर्षी अकुशल कामगारांना देण्यात येणाऱ्या वर्गवारीप्रमाणे महिन्याला किमान वेतन 70% विद्यावेतन (stipend) वाढविले आहेत. दुसऱ्या वर्षी 80% आणि तिसऱ्या वर्षी 90% असे हे प्रमाण झाले आहे. हल्लीच मान्यताप्राप्त झालेल्या केंद्रिय योजनेखाली राज्यातील अकुशल आणि बेरोजगार युवकांना Apprenticeship प्रशिक्षणातून कौशल्य विकासाकडे आकर्षित करण्यासाठी राज्य सरकाराने स्टायपेंड देण्याची नवी योजना चालीस लावण्यासाठी तरतूद केली आहे.

127. सभापती महोदय, माझे सरकार व्यवसायांत प्रगती आणि युवकांसाठी उच्च शिक्षण प्राप्त करण्यासाठी आयटीआय कोर्स इयत्ता धावी आणि इयत्ता बारावीत शैक्षणिक तत्समता देऊ इच्छिते. या योजनेखाली सविस्तर आराखडा संबंधीत खाते तयार करेल जेणेकरून 2015-16 या शैक्षणिक सत्रात याची अंमलबजावणी होईल.

128. केंद्रीय निधी पूरस्कृत येवजणेखाली 10 पैकी एक सरकारी आयटीआय राज्यातील आर्ट मॉडेल आयटीआय म्हणून रुपांतरीत करण्यात येईल आणि पर्वरी येथे नविन स्वरुपाची आर्ट आयटीआय स्थापन करण्यात येईल जेणेकरून आय टी आनी ITes आणि आदरातिथ्य, बँकींग यासारख्या सेवा क्षेत्रातील कौशल्य विकासास चालना मिळेल.

129. या सभागृहास सांगण्यास मला आनंद होतो की, माननीय केंद्रीय संरक्षणमंत्र्यांनी गोवा शिपयार्ड लिमीटेड येथे कौशल्य विकास केंद्र तयार करपासाठी मान्यता दिली आहे. ज्यामुळे स्थानिक युवकांना कौशल्य प्राप्त होईल आणि बोटी तयार करण्या संबंधात आवश्यक तो रोजगारही मिळेलय संरक्षण मंत्रालयाने गोवा शिपयार्ड लिमिटेडला हल्लीच दिलेल्या एकूण रू. 32,400 कोटींच्या आदेशाचे आम्ही अभिनंदन करतो.

130. त्याशिवाय, नागरी उड्डाण क्षेत्रात युवकांसाठी प्रशिक्षण सुविधा आणि कौशल्य विकास तयार करण्यासाठी आमचे काम सुरू आहे. या सुविधेमुळे स्थानिक युवकांना मोपा येथे येणाऱ्या नविन विमानतळावर रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतील.

समाज कल्याण, महिला आणि बालविकास तसेच आदीवासी कल्याण

131. सभापती महोदय, महात्मा गांधीने म्हटलेले आहे "Poverty is the worst form of violence" आणि "The measure of a country's greatness should be based on how well it cares for its most vulnerable populations.

132. माझे सरकार गरीब आणि नाजूक लोकांच्या गरजाकडे आणि इच्छेकडे जास्त संवेदनशील आहे. मी समाज कल्याण, महिला आणि बालविकास तसेच आदीवासी कल्याण खात्यातल्या सामाजिक स्तरावरच्या योजनांसाठी 910.59 कोटी रुपया खर्चाची तरतूद करतो.

133. विशेष क्षमता असलेल्या व्यक्तिंच्या विकासा संदर्भात राज्य सरकारास असलेली तळमळ सरकाराच्या वेगवेगळ्या योजनाव्दारे आम्हाला दिसून येतात. त्यासाठी उपकरणे आणि आयुध्दे विकत घेण्याची योजना नोव्हेंबर 2014 मध्ये आम्ही अधिसुचित केल्या आहेत. याशिवाय, विशेष क्षमता असलेल्या व्यक्तींना त्यांचे शिक्षण पुर्ण करण्यासाठी विद्यावेतन आणि शिश्यवृत्ती देतात.

134. माझे सरकार तपास, हस्तक्षेपासंबंधी प्रकल्पासाठी आणि अपंगूळपणा थांबविण्यासाठी तसेच विशेष क्षमता असलेल्या व्यक्तींचे पूनर्वसन करणाऱ्या संस्थांना अनुदान देते. त्याशिवाय, दृष्टीहीन व्यक्तीसाठी ब्रेल वाचनालये सुरू केली आहेत.

135. मागास वर्गांतल्या लोकांना, अनुसूचीत जात/अनुसूचीत जमात, अल्पसंख्यांक समाज आणि शारिरीक तसेच मानसीक पीडा भोगणाऱ्या नागरीकांसाठी संपूर्ण देशभरांत आमच्या राज्यांत उत्तम सामाजिक सुरक्षा दिलेली आहे.

136. दयानंद सामाजिक सुरक्षा योजनेखाली ज्येश्ठ नागरीक, विधवा, अपंग वयस्क आणि निराधार बालकांसाठी दर महिन्याला रू. 2,000/- ची तरतूद केली आहे. तर अपंगूळ बालकास रू. 2,500/- दर महिन्यास आणि ज्यांची अपंगूळता 90% ते 100% आहे त्यांना दर महिन्यास रु. 3,500/- दिलेले आहेत.

137. वरिल योजनेशिवाय, राजीव आवास योजना, अंत्यसंस्कार सहाय्य योजना, विद्यावेतन आणि शिश्यवृत्ती, शारिरीक आणि मानसिक पिडा भोगणाऱ्या लोकांसाठी विशेष घरे, ज्येश्ठ नागरीकांसाठी 'डे केयर स्कीम', पारंपारीक व्यावसायिकांसाठी आणि स्वयं सेवी गटासाठी वित्तीय मदत, या सारख्या योजनांची अंमलबजावणी करतो.

138. लाडली लक्ष्मी योजना जी आमच्या राज्यांत जुलय 2012 मध्ये सुरू केलेली, ज्यामध्ये 18 वर्षे पूर्ण करणाऱ्या मुलींच्या लग्नावेळी रू. 1.00 लाखांची आर्थिक मदत देतात. आतापर्यंत या योजनेखाली गोव्यात 22,099 मुलींनी प्रत्येकी रू. 1.00 लाख दिलेले आहेत.

139. मी या योजनेचा हेतू "बेटी बचाओ - बेटी पढाओ" अभियानाशी जोडतो आणि यामुळे लग्नाबरोबरच उच्च शिक्षण आणि व्यवसाय उद्योगाकडे या योजनेचा अंतर्भाव करू इच्छितो.

140. तसेच, मी ममता योजनेमध्ये सुधार घडवून आणून मुलीचे संगोपन आणि तिची जोपासना करणे अशा व्यापक दृष्टीकोनाकडे जोडतो. या योजनेखाली मिळणाऱ्या रुपयामध्ये वाढ करून रू. 5,000/- वरून रू. 25,000/- देणे आणि हे रुपये रु. 5,000/- प्रमाणे जन्म, संपूर्ण लसीकरण, उच्च माध्यमिक शिक्षण, महाविद्यालयीन पदवी शिक्षण पूर्ण करणे अशा पाच स्तरांवर वितरण करण्यासाठी देणे. प्रत्येक लाभार्थ्यास ठरावीक मर्यादेवर ही रक्कम मिळावी. सद्या या योजनेसाठी 2.58 कोटी रुपयांची तरतूद केली आहे. गरज भासल्यास त्यामध्ये वाढ करण्याची माझी तयारी आहे.

141. वाढत्या महागाईची झळ महिलांना बसू नये म्हणून ऑक्टोंबर 2012 मध्ये गोवा सरकाराने गृह आधार योजना चालीस लावली. अजुनूही ही योजना सुरू आहे आणि या योजनेखाली लाभार्थ्यांना दर महिन्यास 1,200 रुपया देतात. चालू वर्षी 18,109 कुटुंबांनी या योजनेचा लाभ घेतला. फेब्रुवारी 2015 पर्यंत लाभार्थींची संख्या 1,20,033 वर पोहोचली आहे.

142. मी या योजनेचा संबंध सामाजिक विकासाशी जोडू इच्छितो आणि या योजनेखाली येणाऱ्या महिलेने समाजाच्या विकासाच्या कामास आपला थोडा वेळ द्यावा हे दृष्टीतून जोड योजना चालीस लावण्याचा प्रस्ताव आहे.

143. सभापती महोदय, जीवनातल्या प्रत्येक वळणावर लिंगभेद न करता महिलांना सम्मान आणि उच्च स्तर देऊन तिचे सशक्तीकरण करण्याच्या हेतूने गोवा सरकार काही पुरस्कार देणार :

144. **वीरज्योती पुरस्कार** : यामधील दोन राज्य स्तरावरील पुरस्कार स्वत: आपल्यावर किंवा दुसऱ्या महिलेवर झालेल्या अत्याचार, हिंसा किंवा सतावणूकीचा प्रतिकार करणाऱ्या महिलेचा दर वर्षी प्रजासत्ताक दिवशी देण्यात येईल.

145. **रक्षक पुरस्कार** : समाजांतल्या महिलांवर होणारे अत्याचार, हल्ले किंवा सतावणूकी विरोधात आपल्या जीवाची पर्वा न करता धावून जाणाऱ्या गोवेकारांना हे राज्य पुरस्कार देण्यात येईल. यामध्ये पोलीस अधिकारी, डॉक्टर, वकील, सरकारी वकील, समाज कार्यकर्ता, शिक्षक, पर्यटक गाईड, जीवरक्षक, बस, टॅक्सी आणि ऑटो रीक्शा वाहक यांचा समावेश असू शकतो. यावरून समाजामध्ये महिलांसाठी असणारा आदर वाढीस लागण्यास मदत होईल. हे पुरस्कार दर वर्षी 15 ऑगस्ट दिवशी प्रदान करण्यात येईल.

146. मागास जमातीतल्या विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाचा दर्जा वाढविण्यासाठी मॅट्रीक पूर्व शिश्यवृत्ती योजनेखाली मिळणाऱ्या आर्थिक रक्कमेत वाढ करून ती 4.50 कोटीवर नेली आहे. याचा 12000 विद्यार्थ्यांना लाभ मिळणार. तसेच कन्या धन योजनेत 1.50 कोटी रुपयांची वाढ केली आहे. याच्या 600 विद्यार्थ्यांना लाभ घेता येईल. मॅट्रीकोत्तर शिश्यवृत्ती योजनेचा निधी वाढवून 3.75 कोटी रुपये केले आहेत. याच्या लाभ घेण्याची संधी 6500 विद्यार्थ्यांना मिळेल.

आरोग्य, वैद्यकीय, संलग्न शास्त्रे आणि नर्सिंग

147. सभापती महोदय, वर्ष 2015-16 मध्ये मी आरोग्य क्षेत्रासाठी रू. 701.43 कोटी तरतूदीचा प्रस्ताव मांडीत आहे. वर्ष 2014-15 च्या तूलनेने यांत रू. 169.74 कोटी एवढी वृद्धी करण्यात आलेली आहे.

148. IMR आरोग्य निर्देशांकाचे उद्दीष्ट गाठण्यासाठी आणि त्यात आणखी सुधारणा करण्याच्या दृष्टीने प्रसुती, नवजात बालके आणि बाल आरोग्य सेवा सक्षम करण्यासाठी भारत सरकारने राज्यांना आर्थिक सहाय्य वितरीत केलेले आहे.

149. चांगल्या प्राथमिक व इतर आरोग्यसेवां व्यतिरिक्त, माझ्या सरकारने tertiary care services मध्ये सुधारणा घडवून आणली आहे. यांत, उत्कृष्ट सूपरस्पेशालिटी आरोग्यसेवा जसे, एप्रिल 2014 पासून गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयात सुरू करण्यात आलेले cardio vascular & thoracic surgery युनिट आणि किडणी प्रत्यारोपण अंतर्भूत आहे.

150. लोकसंख्या आणि आजार या दोन्हीच्या प्रमाणात आरोग्यसेवांमध्ये सुधारणा करण्याचा बांधिलकीचा एक भाग म्हणून, गोव्यात 5 वर्षांपेक्षा जास्त/काल निवास असलेल्या सर्व लोकांसाठी, उत्पन्न निकष बाजूला ठेऊन एक सर्वसमावेशक आरोग्य विमा योजना म्हणजे दीनदयाळ स्वास्थ्य सुरक्षा योजना सुरू केलेली आहे.

151. याची निविदा प्रक्रीया सद्या सुरू आहे आणि राज्यात मानसिक आरोग्य, आयुर्वेदीक उपचार, तसेच हायपरटेन्शन आणि मधुमेह सारख्या जुनाट आजारांसाठी दीर्घकालीन औषधोपचार सुविधा अंतर्भूत असणारी ही पहिली प्रारंभिक योजना आहे. यासाठी सुरूवातीला रू. 30 कोटी एवढी तरतूद केलेली आहे.

152. या पवित्र सभागृहाला ही माहिती देताना मला आनंद होतोय की, माझ्या सरकारच्या अविरत प्रयत्नांमुळे गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयातील पदव्युत्तर जागांच्या संख्येत अभूतपूर्व म्हणजे 22 जागांची वाढ होऊन त्या 85 वरून 107 झालेल्या आहेत; ज्यातील 5 क्लिनीकल आणि 5 पॅरा-क्लिनीकल विभागासाठी आहेत. अशारीतीने राज्याला आता Anatomy, Physiology, Biochemistry, Pharmacology, Forensic Medicine, Community Medicine, ENT, Ophthalmology, Skin and Pulmonary Medicine शास्त्रांतील आणखी डॉक्टरांना लाभ होईल.

153. माननीय सदस्यांना माहितच असेल की, 2012-13 या शालेय वर्षात जीएमसी मध्ये एमबीबीएसच्या अभ्यासक्रमाच्या 150 जागा सुरू करण्यात आलेल्या आहेत, परिणामस्वरूप 2017-18 पासून प्रत्येक वर्षी आम्हाला अतिरिक्त 50 एमबीबीएस डॉक्टर्स उपलब्ध असतील.

154. भारत सरकारच्या प्रधानमंत्री स्वास्थ्य सुरक्षा योजनेअंतर्गत सुपर स्पेशालिटी दर्जासाठी गोवा वैद्यकीय महाविद्यालयाची निवड झालेली आहे आणि जीएमसीमध्ये urology, cardiology and cardio-thoracic surgery, nephrology, paediatric surgery, plastic surgery, neurology and neurosurgery शाखा असलेला एक वेगळा सूपरस्पेशालिटी ब्लॉक उभारण्यासाठी 'गॅप विश्लेषण अहवाल' सादर करण्यात येत आहे. गोवा दंत महाविद्यालय टप्पा-2 चे काम हाती घेण्यात येत आहे व त्यासाठी रू. 27.81 कोटी रकमेची तरतूद करण्यात आली आहे.

155. जीएमसीमध्ये विविध शाखांतील अत्याधुनिक वैद्यकीय संशोधन सुरू करण्यासाठी ICMR च्या एक बहूशाखीय संशोधन युनिटला वर्ष 2014-15 त मंजूरी मिळालेली आहे

156. बांबोळी येथील नर्सिंग शिक्षण संस्थेंत बी.एस्सी नर्सिंग पदवीच्या जागा 50 वरून 100 केलेल्या आहेत तर प्रसुती सहायक नर्सच्या (ANM) जागा 20 वरून 40 केलेल्या आहेत. 20 जागा असलेला एमएस्सी नर्सिंग अभ्यासक्रम या वर्षा पासून सुरू करण्यात आला आहे आणि मला हे सांगताना आनंद होतोय की, राज्यात फक्त नर्सेसची संख्या वाढलीय असे नव्हे तर नर्सिंग व्यवसायांत उच्चतम विशेष ज्ञान उपलब्ध झालेले आहे.

157. आयुर्वेद, योग व निसर्गोपचार, युनानी, सिद्धा, सोवा रीग्पा आणि होमिओपथी (आयुष) सेवांच्या विस्तारासाठी एक वेगळे युनिट (आयुष) आरोग्य सेवा संचालनालयाअंतर्गत आणि उपसंचालक दर्जाच्या अधिकाऱ्याच्या नियंत्रणाखाली सुरू केले जाईल.

158. महोदय, आरोग्यविषयक सेवांची सहज उपलब्धता आणि दर्जा सुधारण्यासाठी माझे सरकार आरोग्यविषयक साधनसुविधा आणि सेवांच्या दर्जात आणखी वाढ करीत आहे.

159. वर्ष 2014-15 मध्ये, प्राथमिक, सामाजिक आणि नागरी आरोग्य केंद्रे तसेच जिल्हा आणि अन्य सरकारी रुग्णालयांत बाह्य रुग्ण पातळीवर 13,58,489 रुग्णांनी लाभ घेतला तर 97,715 रुग्णांनी उपचारांसाठी येथे प्रवेश घेतला. बाळ्ळी येथील प्राथमिक आरोग्य केद्राचा दर्जा वाढवून तेथील खाटांची संख्या 12 ने वाढवून ती 24 करण्यात आली आहे. राष्ट्रीय आरोग्य मिशन अंतर्गत EMRI-108 च्या जुन्या रुग्णवाहीका बदलून त्याजागी 6 मूलभूत आणि 6 अत्याधुनिक रुग्णवाहीका उपलब्ध केलेल्या आहेत.

160. वर्ष 2015-16 मध्ये सरकारी रुग्णालयांत प्राथमिक आरोग्य केंद्र (PHC) स्तरावर खाटांची संख्या वाढवून ती 68 करण्यात आली आहे. यांत प्राथमिक आरोग्य केंद्र (PHC) शिरोडा येथे 12, प्राथमिक आरोग्य केंद्र (PHC) कांसावली येथे 32 आणि प्राथमिक आरोग्य केंद्र (PHC) केपे चे 24 खाटांच्या रुग्णालयांत रुपांतर या बाबी समाविष्ट आहेत. मंडूर येथील ग्रामीण आरोग्य केंद्राचे पुन्हा बांधकाम करून त्यांत 20 खाटा, लेबर रूम, लहान Operation Theatre आणि इंटर्नशिप करणाऱ्या व निवासी डॉक्टर्ससाठी 35 खोल्यांचे वसतिगृह अशी तरतूद असेल.

161. सामाजिक आरोग्य पातळीवर खाटांची संख्या वाढवून ती 80 करण्यात आली आहे, यांत, सामाजिक आरोग्य केंद्र (CHC) कुडचडे येथे 20 आणि पेडणे सामाजिक आरोग्य केंद्र (CHC) येथे 60 खाटांचा अंतर्भाव आहेत. याशिवाय, चिखली येथील कॉटेज हॉस्पिटलच्या नव्या इमारतीतील खाटांची संख्या 60 वरून 120 केलेली आहे; याला आता उप-जिल्हा रुग्णालय असे संबोधन असेल.

162. 550 खाटांची क्षमता असलेल्या मडगाव येथील दक्षिण गोवा जिल्हा रुग्णालयाच्या नव्या इमारतीशी संबंधित सर्व कामे पूढील आर्थिक वर्षाच्या शेवटपर्यंत पुर्ण करण्याचा प्रस्ताव आहे. राष्ट्रीय आरोग्य मिशन अंतर्गत, वर्ष 2015-16 मध्ये आणखी 12 रुग्णवाहिका मिळविण्याचा प्रस्ताव आहे. याशिवाय, तज्ञांच्या दुरस्थ सल्ल्याने TELE-ECGS ची शक्यता, 'आयूष' डॉक्टरांच्या सहकार्याने उपकेंद्रांवरील बाह्य रुग्ण सेवा बळकट करणे आणि राज्यात जैव-वैद्यकीय कचरा व्यवस्थापन प्रकल्प उभारणे या काही नाविन्यपूर्ण उपायांचा समावेश आहे.

पर्यटन

163. सभापती महोदय, पर्यटन क्षेत्रात गोव्याने आंतरराष्ट्रीय स्थरावर आपले एक वेगळेच हक्काचे स्थान निर्माण केले आहे आणि त्यासाठी 2014-15च्या रू. 140.94 कोटींच्या तुलनेत 2015-16 वर्षासाठी रू. 260.09 कोटींची तरतूद करतो.

164. राज्याचे नैसर्गिक सौदर्य दृष्टीसमोर ठेऊन समुद्रकिनाऱ्याबरोबरच गोव्याची संस्कृती, इतिहास आणि परंपरा यांचे दर्शन घडविणारा पर्यावरणपूरक पर्यटन मास्टरप्लॅन तयार करण्याची प्रक्रिया चालू आहे.

165. आमच्या श्रीमंत संस्कृतीमूळे वर्षभरही वेगळे वेगळे महोत्सव इथे भरतात. याच्या अनुभव इथे येणारे घेतात. जगभरातल्या सगळ्या महत्वाच्या पर्यटन स्थळांवर वर्षभरातल्या कार्यक्रमांचे कॅलेंडर तयार करतात. अशाच प्रकारचे सीटी ब्रँडींग असलेले महोत्सव कँलेंडर तयार करण्याचा मनोदय आहे. ज्यामध्ये सद्या होणाऱ्या त्याचप्रमाणे नवीन कार्यक्रमांचाही अंतर्भाव असेल. त्यासाठी मी सुरवातीस 1.00 कोटींचा प्रस्ताव सादर करतो.

166. अशा तरेचे इव्हेंट सादर करण्यासाठी लागणारे परवाने सुटसूटीतपणे मिळावे यासाठी ह्या आर्थिक वर्षात नवीन कायदा तयार करण्याचे काम सरकाराने सुरू केले आहे.

167. पर्यटनासाठी गोव्यात बराच वाव आहे. त्यासाठी 2015-16 या वर्षांत सुरवातीला आंतरराष्ट्रीय परिषदगृह पणजी येथे बांधण्यासाठी मी 10 कोटींची तरतूद करीत आहे. हे परिषदगृह फक्त कार्यक्रमासाठीच नव्हे तर एकाच ठिकाणी जागतिक दर्जाच्या एकत्रित सेवा उपलब्ध करून जागतिक परिषदा आयोजित करण्यासाठीचे केंद्र निर्माण करण्याचा उद्देश असेल.

168. सभापती महोदय, गोव्याच्या अंतर्गत सुंदर भागात पर्यटनाचे वारे अगदी अल्प प्रमाणात पोहोचले आहेत असे दिसून येते. या भागाने इको टुरिजमसाठी खास दर्जा देऊन मी पर्यटनास चालना देऊ इच्छितो. पेडणे, सत्तरी, धारबांदोडे, सांगे, केपे आणि काणकोण या तालुक्यातील अंतर्गत भागात इको पर्यटनास खास प्रोत्साहन देणार. यामुळे अंतर्गत भागांत रोजगाराच्या संधी निर्माण होण्याबरोबरच समुद्रकिनाऱ्यावरच्या पर्यटनावर कमी भार पडेल आणि राज्यांत पर्यटकांच्या संख्येत वाढ होण्यास मदत होईल.

169. त्यासाठी मी इको पयर्टन धोरण तयार करण्याचा प्रस्ताव सादर करतो, जेणेकरून पर्यावरणाशी निगडीत हट्स, कॉटेजीस, तंबू आदी उभारण्यासाठी परवानगी दिली जाईल. दोन हेक्टर पर्यंत उपलब्ध जमीनीतील पाच टक्के जागा यासाठी वापरण्याची परवानगी असेल आणि त्यासाठी जमीन रुपांतराची गरज भासणार नाही.

170. यासाठी टीसीपी कायदा आणि लँड रेव्हेन्यू कोडमध्ये योग्य त्या दुरुस्त्या केल्या जातील. या आर्थिक वर्षात पर्यटन खाते अशा तऱ्हेच्या प्रकल्पांना परवाने आणि नियमीत करण्यासाठी योजना अधिसूचित करील. पर्यावरण संवेदनशील भागात अशा तऱ्हेच्या इको टुरिजम कार्यक्रमांना वाव दिल्या कारणाने मी खास करून केंद्र सरकारच्या पर्यावरण आणि वन मंत्रालयाचा आभारी आहे.

171. सभापती महोदय, मागील काळात मोठ्या प्रमाणात येणारे पर्यटकांचे गट, सार्वजनिक जागेचा अन्न शिजविण्यासाठी आणि सहलीसाठी वापरण्याचे प्रकार घडले आहेत. अशा प्रकारामूळे वाहतुकीची कोंडी, कचऱ्याचा प्रश्न त्याचप्रमाणे स्थानिक नागरिकांना काही ठिकाणी अडचणी निर्माण होऊ लागल्या आहेत.

172. मी, अशा तऱ्हेच्या सहलीसाठी येणाऱ्या, समुद्र किनाऱ्यांस आणि इतर पर्यटन स्थळांना दिवसा भेट देणाऱ्या इच्छूक विद्यार्थी, पर्यटक आणि कुटुंबासाठी अन्न शिजविण्याच्या सुविधा आणि योग्यतऱ्हेने कचऱ्याची विल्हेवाट, त्याचप्रमाणे प्राथमिक सुविधा उपलब्ध असलेला विकास सुविधा कार्यक्रम राबविण्याचा प्रस्ताव सादर करतो. सुरवातीस सरकार, यासाठी जास्त लोकप्रिय असलेल्या अशा प्रकारची चार स्थळे निश्चित करील, आणि त्यासाठी या स्थळांवर दिवसा निवास करणाऱ्या शिबिरांच्या विकासासाठी 1 कोटी रुपयांची तरतूद करीत आहे.

173. समुद्र किनारी भागात रस्त्यावरचे खास करून पर्यटन मोसमात रस्त्यावर होणारी वाहतूकीची कोंडी आणि अपघात कमी करण्यासाठी, उत्तर गोव्यातील समुद्र किनाऱ्यावर सहल आणि पर्यटन स्थळांना भेट देण्यासाठी, केबल स्टेड सोपवे सिस्टम उभारणीच्या शक्यतेचा प्रस्ताव मी मांडत आहे. जर हा प्रकल्प उपयोगी ठरत असेल असे दिसत असल्यास खाजगी भागीदारीतर्फे तो हातात घेतला जाईल आणि त्यासाठी तंत्रिक- आर्थिक शक्यता अहवाल तयार करण्यासाठी मी 50 लाखांची तरतूद करीत आहे, जी नंतर प्रकल्पातून भरून काढण्यात येईल.

174. महोदय, पर्यटन व्यापार, व्यवसायासाठी नोंदणी करण्यास सद्या जी मॅन्युएल सिस्टम आहे ती बंद करण्याचा माझा प्रस्ताव आहे. पर्यटन खाते त्याऐवजी ई-रजिस्ट्रेशन सिस्टम उपलब्ध करून देणार आहे. जेणेकरून अर्ज ऑनलायन पद्धतीने घेणे आणि नोंदणी प्रक्रिया करणारी पर्यटन सेवा केंद्रे उभारण्यात येतील.

175. भारत सरकारने 150 देशांसाठी ई- व्हिजा सुविधा देण्याची हल्लीच घोषणा केली आहे. मला या सभागृहाला कळविण्यास आनंद होतो की, 15 मार्च 2015 पर्यंत गोव्यामध्ये 12,639 विदेशी पर्यटकांना ई-व्हिजा मिळालेल्या आहेत. भारत सरकारच्या या हल्लीच घेतलेल्या निर्णयाच्या सुवर्ण संधीचा पूर्ण लाभ मिळविण्यासाठी जागतिक स्तराप्रमाणेच पर्यटन संचालनालयाखाली 'टुरिजम प्रोमोशन अँड मार्केटिंग बोर्ड' स्थापन करण्याचा प्रस्ताव मांडत आहे.

176. महोदय, पर्यटन क्षेत्रात पर्यटकांची सुरक्षा आणि सुरक्षिततेची हमी घेणे ही वाढत्या पर्यटनाची प्राथमिक गरज आहे. भारत सरकारच्या संरक्षण मंत्रालयाचा भाग असलेल्या 'टेरिटोरियल आर्मी धर्तीवर' पर्यटकांच्या सुरक्षेसाठी सध्याचा दर्जा वाढवून 'टेरिटोरियल टुरिजम फोर्स निर्माण करण्याचा प्रस्ताव मांडत आहे. सभागृहास सांगण्यास मला आनंद होतो की, भारत सरकारच्या संरक्षण मंत्रालयाने ही सेवा निर्माण करण्यासाठी, प्रशिक्षण आणि प्रत्यक्षात कृतीत आणण्यासाठी सहकार्य करण्याचा शब्द दिला आहे. यासाठी मी सुरवातीस 1 कोटी रुपयांची तरतूद करीत आहे.

177. पर्यटन खात्याखाली नीती/धोरण - पर्यटन खात्याच्या अंतर्गत टूरिझम व्हेन्चर कॅपिटल फंड तयार करण्यासाठी मी एक धोरण आखू इच्छितो. याव्दारे तयार झालेला निधी वारसा पर्यटन लहान आणि मध्यम व्यवसायातील साधनसुविधा आणि सेवा कार्यासाठी वापरला जाईल.

178. स्वच्छ आणि सुरक्षित पर्यावरणावर आम्ही लक्ष केंद्रीत केले आहे आणि 'स्वच्छ भारत अभियाना अंतर्गत सर्वंकष समुद्रकिनारे स्वच्छता व्यवस्थापन यंत्रणेतर्फे 'स्वच्छ भारत नितळ गोंय' मोहिम हातात घेतली आहे.

179. समुद्रकिनाऱ्यावर जीवरक्षक सेवा पुरवणाऱ्या राज्यांमध्ये गोवा हे पहिले राज्य आहे, आणि गेल्या वर्षी या जीवरक्षकांच्या जागरूतेमुळे किनाऱ्यांवर 473 जणांचा जीव वाचविण्यात आला. हल्लीच म्हणजे ऑक्टोबर 2014 पासून खास महिलांसाठी टॅक्सी सेवेचा शुभारंभ केला आहे.

180. पूर्ण राज्यांत चेंजिंग रुस्म, शौचालये, फूटपाथ, आसन व्यवस्था, पार्किंग सुविधा आणि दिशाफलक आदी पर्यटनाकडे संबंधीत 33 साधनसुविधा प्रकल्प वेगळ्या वेगळ्या टप्प्यावर नियोजित केले आहेत आणि त्यांची अंमलबजावणी सुरू आहे.

181. या सगळ्या सकारात्मक कृतींमूळे 2013 च्या तुलनेत 2014 वर्षी पर्यटकांचा आंकडा 30 टक्क्यावरून वाढला, जो देश आणि राज्य स्तरावर वार्षिक वाढीप्रमाणे नोंद केला त्या टक्केवारीनुसार बराच वर आहे.

उद्योग आणि गूंतवणूक प्रोत्साहन

182. सभापती महोदय, आमच्या अर्थ व्यवस्थेला पर्यायी वाट करून देण्यासाठी खालील दिलेल्या उद्देशाने आम्ही "गोवा गुंतवणूक धोरण 2014" राबविलेले आहे.

   1. पुढील पाच वर्षाच्या कालावधीत 50,000 रोजगार संधी निर्माण करणे;
   2. पुढील पाच वर्षाच्या कालावधीत गोव्यात रु. 25,000 कोटींची गूंतवणूक करणे;
   3. उद्योगासाठी दर्जेदार आणि उच्च दर्जाच्या लोजीस्टीक साधनसुविधा निर्माण करून देणे;
   4. उद्योगासाठी 24 तास उच्च दर्जाची वीज पुरवठा आणि दर्जात्मक साधनसुविधा आणि
   5. गोव्यात औद्योगिक विकासासाठी जमीन उपलब्ध करण्याच्या हेतूने सर्व सामाजिक घटकांना विश्वासात घेऊन नवनवीन उपाय;

183. हे धोरण स्वीकारतानाच गोवा इन्व्हेस्टमेंट प्रोमोशन ॲक्ट 2014 मध्ये सुधारणा केलेल्या आहेत. त्या अंतर्गत गोवा इन्व्हेस्टमेंट ॲण्ड फेसीलीटेशन मंडळाची स्थापना केलेली आहे. जेणेकरून, राज्य सरकारतर्फे औद्योगिक आस्थापनांना गरजेचे मान्यताप्राप्त परवाने, सहाय्य व मान्यता दिली जाईल. गूंतवणूक धोरण आणि गूंतवणूक प्रोत्साहन आणि सुविधा मंडळ स्थापनेत सरकारने पूर्णत:या उद्योगांना समाविष्ट करून घेतले आहे.

184. मित्रतापुर्ण गूंतवणूकदार धोरण आणि सुविधा मंडळामार्फत माझे सरकार, भारताचे पंतप्रधान नरेंद मोदी यांनी सुरू केलेल्या 'मेक इन इंडिया' अभियानासाठी मोठ्या प्रमाणात यश मिळविण्याच्या अपेक्षेत आहे.

185. महोदय, आम्ही तुमच्या नजरेस आणू इच्छितो की, मंडळाने 600 कोटी रुपयांच्या औद्योगीक गुंतवणुकीच्या 07 अर्जदाराना तत्वतः मान्यता दिलेला आहे. त्या शिवाय पर्यटन आणि संबंधित विभागाशी आधारीत 5 अन्य गुंतवणूकदारा मार्फत 1900 कोटींची गुंतवणूक केली जाईल त्यामुळे राज्यात सुमारे 3000 थेट रोजगाराच्या संधी निर्माण होतील.

186. पर्यटन आणि गोव्यात येणाऱ्या उद्योजकांना, याठिकाणी उद्योग व्यवसाय करण्यास सोपे व्हावे म्हणून आवश्यक सुविधा सूटसूटीत व्हाव्यात म्हणून सरकारने प्रयत्न चालविलेले आहेत. पुढील तीन महिन्यांच्या कालावधीत एखादा व्यवसाय सूरू करण्यास मान्यता अथवा मान्यता न मिळाल्याचे उत्तर कारणासह उद्योजकांना देण्याची प्रक्रीया अवलंबली जाईल.

187. सूक्ष्म, लहान आणि मध्यम प्रकारची आस्थापना विकास कायदा 2006 न्वये सूक्ष्म, लहान आणि मध्यम आस्थापनांची नोंदणी चालू आर्थिक वर्षात करण्यात आली असून ज्यामधून 6,600 लोकांना रोजगाराची संधी आणि 142 कोटी रुपयांची गूंतवणूक.

188. सभापती महोदय, गोव्यात मोठ्या प्रमाणात कार्यरत असलेल्या आस्थापनांचा विस्तार आणि नवीन गूंतवणूक धोरणाचा अवलंब करून गोव्यात रोजगारांच्या संधी उपलब्ध करून देण्यात पुढाकार घेण्यात येईल. ही योजना गोवा सरकारच्या उद्योग खात्यातर्फे लवकरच तयार करण्यात येईल ज्यामूळे एखादा नवीन यूनीट अथवा असलेल्या यूनीटमध्ये किमान 20 नवीन कामगारांना समावेश करून घेतल्यास त्यांना खास सवलत आणि सूट सरकारतर्फे देण्यात येईल.

189. महोदय, माझ्या सरकारचा विश्वास आहे की, रोजगार वाचविणे म्हणजेच रोजगार निर्माण करणे आणि म्हणूनच राज्यात यापूर्वीच निर्माण झालेल्या रोजगारसंधी वाचविण्यासाठी आजारी उद्योगांना संजिवनी देण्याचा आमचा विचार आहे

190. या उद्देशाने अशा यूनिट्सची काही विद्यमान दायित्वे गोठविण्याचा आणि त्यानंतर त्यांना ठराविक आर्थिक मदत देऊन ती सुरू करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. गूंतवणूक संवर्धन मंडळ, अशी विद्यमान दायित्वे गोठविण्या संबंधी निर्णय घेईल आणि भविष्याची ग्रेड वसूली देणे सरकारी मान्यतेसाठी सादर करील.

191. मला इथे नमूद करताना आनंद होतो की माझे सरकार Modified Interest Rebate Scheme 2012 मध्ये आवश्यक बदल करून ती 2015-16 पर्यंत चालू ठेवण्यात येईल.

192. मी याच्याही पुढे जाऊन जाहीर करतो की, 2003 सालच्या पॉलिसीमध्ये नमूद करण्यात आलेल्या MSME मध्ये आर्थिक उत्तेजन देण्याची योजना पुढील आर्थिक वर्षापर्यंत वाढविली जाईल.

193. महोदय, राज्यातल्या वस्त्र हस्तकला आणि हातमाग विभागात भर देण्याच्या हेतूने मी हस्तकला, वस्त्र आणि काथ्याकाम विभाग, कारागीर प्रशिक्षणातून वेगळा करून त्यासाठी 20.20 कोटींच्या तरतूदी मागण्या तयार केल्या आहेत.

194. महोदय, राज्यातल्या कापड निर्यात मंडळाचे कार्यालय उघडून वस्त्र आणि हस्तकला विभाग एकत्र आणून आमच्या कुशल महिलांना आणि पुरूषांना रोजगार निर्मितीच्या संधी उपलब्ध करून देणारी कापड निर्यात आस्थापन सुरू करण्याचा माझा मनोदय आहे. यासाठी मी एकत्रित प्रशिक्षण हातमाग प्रकल्पाखाली 10 लाखांची सुरवातीची तरतूद करतो.

195. हस्तकला आणि हातमाग स्तरावर कौशल्य विकासावर भर देण्यासाठी माझ्या सरकारने एकत्रित कौशल्य विकास योजना 2014 तयार केली आहे. मी या योजनेस विश्वकर्मा कौशल्य योजना असे नाव देऊ इच्छितो आणि त्याचा वापर या क्षेत्रात स्वयं:रोजगारासाठी उत्पादन निर्मिती करण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षण विकास आणि पारंपारीक तसेच इतर ग्रामीण कलांसाठी त्याचा वापर करू इच्छितो.

196. पेडणे तालुक्यातील तुये औद्योगिक वसाहतीच्या विस्तारासाठी 63.925 चौ.मी. जागा संपादन करण्यात आली असून, तिसऱ्या टप्प्यात साधनसुविधा विकास कामे जोरात सुरू आहे. त्याचप्रमाणे डिचोली तालुक्यात लाटंबार्से याठिकाणी नवीन औद्योगिक वसाहत सुरू करण्यासाठी प्रयत्न सुरू असून त्यासाठी, 3,26,953 चौ.मी. जागा ताब्यात घेण्याची प्रक्रीया सुरू आहे.

197. मुख्यमंत्री रोजगार योजनेचे नामकरण आता डॉ. वर्गीस कुरियन रोजगार योजना असे करण्यात आले असून 222 लाभधारकांना रू. 9.56 कोटी रूपये कर्ज चालू आर्थिक वर्षात डिसेंबर 2014 पर्यंत मंजूर करण्यात आले आहे. या योजनेकरीता मी आणखी 5.50 कोटी रुपयांची तरतूद करतो.

198. देशातील इतर शहरांशी तुलना केल्यास आमच्या गोवा राज्यात मध्यम, लहान स्वरुपाची संरक्षण आस्थापने आहेत. मात्र सद्या यामध्ये बराच बदल होऊ लागला आहे. मी भारत सरकारच्या संरक्षण मंत्रालयाला विशेष धन्यवाद देऊ इच्छितो कारण संरक्षण मंत्रालयाने गोव्यातील शिपयार्ड लिमिटेडला पुढील आठ वर्षाच्या कालावधीसाठी रू. 32.400 कोटी रुपयांच्या कामाचा आदेश दिलेला आहे. ज्यामूळे गोवा राज्यात सुमारे 25,000 लोकांना रोजगार मिळेल. गोव्याच्या इतिहासात हा सर्वात मोठा कामाचा आदेश असून यामूळे 10,000 ते 15,000 स्थानिकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतील.

199. त्याशिवाय, आम्ही भारत सरकारच्या संरक्षण मंत्रालयाजवळ हाय-टेक उद्योगाशी निगडीत हॅलीकॉप्टर बांधणी आणि उत्पादनासारखे उद्योग सुरू करण्याची विनंती केली आहे.

गृह, अग्नीशमन आणि आपत्कालिन सेवा

200. महोदय, माझे सरकार आपत्कालिन सेवेशी निगडीत गोवा पोलीसांच्या कार्याने प्रेरीत होऊन त्यांना आवश्यक साधनसुविधा आणि नविन तंत्रज्ञानाशी सांगड घालण्याचा प्रयत्न करत आहे. गोव्यातील कायदा आणि सुव्यवस्था अबाधित ठेऊन माझे सरकार गोव्यातील महिला वर्गाची सुरक्षा आणि सुरक्षिततेकडे अधिक लक्ष देते.

201. गोवा सरकारने 79 महिला पोलीस उपनिरिक्षक व 221 महिला पोलीस कॉन्स्टेबल पदे निर्माण केली आहेत व त्यांच्यामार्फत महिला बटालियन सुरू केली जाईल. यामूळे गोव्यातील महिला वर्गाला सुरक्षा कवच प्रदान करण्यास मदत होईल.

202. एकंदरीत पहाता गोव्यात गुन्ह्यांचे प्रमाण नियंत्रणात असून यंदा गोव्यात एकूण 3,529 तक्रारींची नोंद झालेली आहे. गत साली हा आंकडा 4,309 इतका होता. एकंदरीत मागील वर्षाच्या तुलनेत यंदा गोव्यात गुन्ह्यांचे प्रमाण 18 टक्के कमी आहे. यंदाच्या वर्षी गोव्यात एकूण 3,529 तक्रारी दाखल करण्यात आल्या होत्या पैकी 2,569 प्रकरणांचा छडा लावण्यात आला. यंदाची छडा लावण्याची टक्केवारी 73 टक्के आहे.

203. माझे सरकार कायदा आणि सुव्यवस्था हाताळणाऱ्या यंत्रणेचे अभिनंदन करते. अपहरण प्रकरणात 82 टक्के तर दरोडे सारख्या भयानक गुन्ह्यांचा गोवा पोलिसांनी 2014-15 साली छडा लावला आहे. शिवाय 73 टक्के खुनाची प्रकरणे आणि 92 टक्के खुनाचा प्रयत्न करणे सारख्या प्रकरणांचा छडा लावल्याबद्दल गोवा पोलीस अभिनंदनास पात्र ठरत आहेत.

204. गेल्या वर्षी कधीही जप्त न झालेले अंमली पदार्थ या 2014-15 च्या आर्थिक वर्षी जप्त करून अंमली पदार्थ विरोधी विभागाने भरीव कार्य केलेले आहे. यंदाच्या वर्षी गोवा पोलीसांच्या विभागाने अंदाजे रु. 11,49,24,600/- चे अंमली पदार्थ जप्त केले आहेत. अंमली पदार्थ विरोधी विभागाने केलेल्या जप्तीचे पूर्वीचे सारे रिकॉर्डर्स तोडलेले आहेत.

205. अत्याधुनिक स्वरुपाची हायटेक फायर स्टेशन इमारत कुडचडे येथे असून याठिकाणी सर्व अत्याधुनिक सुविधा उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहेत. यामध्ये वॉटर टेंडर, वॉटर ब्राऊसर, आपत्कालीन सेवा आणि रुग्णवाहिका इत्यादींची सोय आहे.

206. अग्नीशमन दळातर्फे आपत्तीच्यावेळी उद्भवणाऱ्या समस्यांवर मात करणे आणि अग्नी सुरक्षा प्रशिक्षण कार्यक्रम यशस्वीरित्या गावा-गावात पोहचविलेला असून एकूण 1,553 ग्रामस्थांना प्रशिक्षण देण्यात आलेले आहे. यामध्ये म्हापसा, फोंडा, पेडणे, वाळपई, कुडचडे, डिचोली, कुंडई आदी भागांतील लोकांचा समावेश आहे.

207. एप्रिल 2014 ते डिसेंबर 2014 या कालावधीत अग्नीशमन दळाकडे एकूण 6,626 कॉल्स आले. या कालावधीत अग्नीशमन दळाने संपूर्ण गोव्यात मिळून 144 व्यक्तिंचे प्राण आणि 352 जनावरांना वाचविण्यात यश मिळविले. शिवाय रू. 87.25 कोटींची मालमत्ता वाचवली.

208. गोव्यातील किनारी भागात वाढीव आगीचे प्रकार लक्षात घेऊन अग्नीशमन दळातर्फे पर्यटन खात्याच्या सहकार्याने मोरजी, मांद्रे, हरमल, बागा, कांदोळी, कळंगूट आणि वार्का, बाणावली, मोबोर सारख्या किनारी भागात किनारी अग्नीशमन केंद्रे सुरू करण्याची तरतूद करण्यात येईल.

पंचायत आणि ग्रामीण विकास

209. सभापती महोदय, पंचायतींना देण्यात आलेली जबाबदारी लिलया पार पाडण्यासाठी माझे सरकार पंचायतींना उभारी देण्यासाठी प्रयत्नरत असून प्रशासकीय यंत्रणांचा दर्जा वाढविण्यासाठी व आर्थिक स्त्रोत उपलब्ध करून देण्यासाठी कटीबध्द आहे.

210. या सभागृहाच्या निदर्शनास आणताना मला अत्यांनद होतो की, निवडून आलेले पंचायत सदस्य पीआरआयज, जिल्हा पंचायत सदस्य आणि अधिकाऱ्यांना गिर्डामार्फत प्रशिक्षण देण्यात आले असून आतापर्यंत 949 जणांचा यामध्ये समावेश आहे.

211. गोवा सरकार आर्थिक दृष्ट्या कमकूवत असलेल्या पंचायतींना ग्रान्टस् इन एड्स स्वरूपात कर्मचाऱ्यांचा पगार आणि प्रशासनाला बळकटी प्राप्त करून देण्यासाठी आर्थिक मदत देत असते. या योजनेअंतर्गत यावर्षी रू. 4.26 कोटी एकूण 90 गरीब पंचायतींना देण्यात आले आहे.

212. याशिवाय, पात्र ग्रामपंचायतींना साधनसुविधा विकासासाठी रू. 7 कोटी देण्यात आले. शिवाय, रू. 5 कोटी उत्तर आणि दक्षिण गोवा जिल्हा पंचायतीकरिता ग्रामीण साधनसुविधा विकासासाठी ठेवले आहेत. ऑक्ट्रॉय रद्द केल्याने एकूण 55 पात्र ग्रामपंचायतींना रू. 11.76 कोटी देण्यात आले.

213. महोदय, खाणबंदीची झळ पोहोचलेल्या सांगे, धारबांदोडे, केपे, डिचोली, सत्तरी आणि फोंडा तालुक्यातील 55 ग्रामपंचायतींना प्रत्येकी 5 लाख रुपये एकरक्कमी मदत देण्याचा मी निर्णय घेतलेला आहे.

214. गोव्यातील ग्रामीण भागाचा विकास व्हावा यासाठी माझ्या सरकारने पंचायतींना दीनदयाळ इन्फ्रास्ट्रक्चर डेव्हलोपमेंट योजनेअंतर्गत गावांत दर्जेदार साधनसुविधा उपलब्ध व्हाव्यात म्हणून रू. 30 कोटींची तरतूद पुढील 2015-16 साठी केलेली आहे.

215. महोदय, आम्ही जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेसाठी 7.78 रुपयांची तरतूद केली आहे.

216. आपल्याला ठाऊकच असेल की, आमच्या ग्रामीण भागात मोठ्या प्रमाणात स्वयंसेवी गट वेगवेगळे व्यवसाय करतात आणि त्यांच्यासाठी स्वयंरोजगार बाजार बांधणी योजना मार्गी लावण्याचा मनोदय आहे. याव्दारे बिगर पारंपारिक संशोधन केंद्र ग्रामीण विकास यंत्रणेच्या मालकीच्या जमीनीत पणजी परिसरात पर्यटक आणि भेट देणाऱ्या लोकांना प्रदर्शनासाठी तसेच वस्तूंची विक्री करण्यासाठी कायम स्वरूपी विक्री केंद्र सुरू करण्यात येईल.

217. सगळ्या पंचायतीतील स्वयं सहाय्य गटाना या कायमस्वरूपी बाजार विक्रि केंद्रावर फिरत्या तत्वावर सामावून घेतले जाईल तसेच संपूर्ण भारतभर एसएचजींच गटाना आमंत्रीत करीत नियमित प्रदर्शने आयोजित करण्यास प्रोत्साहन दिले जाईल.

नागरी विकास आणि नगरपालिका

218. सभापती महोदय, ग्रामीण समृद्धी आणि नागरी विकासाची बदलती साखळी यांत एक उर्जाभारीत नातेसंबंध आहे. राज्याला आणखी सर्वसमावेशक वृद्धी साधायची असेल तर प्रशस्त विकासासाठी साकल्यपूर्ण दृष्टीकोन स्वीकारण्याची गरज आहे.

219. या सभागृहाला सांगताना मला आनंद होतोय की, 2015-16 या आर्थिक वर्षामध्ये घन कचरा व्यवस्थापनासाठी रू. 9 कोटींची तरतूद करण्यात आलेली आहे. प्रमूख शहर योजनेच्या एकात्मिक विकासासाठी ही तरतूद रू. 60 कोटीपर्यंत वाढविलेली आहे; रू. 15 कोटींची तरतूद JNNURM साठी आणि रू. 15 कोटी एवढी रक्कम नगरपालिकांना ऑक्ट्रॉय च्या बदल्यात भरपाई देण्यासाठी म्हणून ठेवलेली आहे.

220. नगरपालिकेच्या घन कचऱ्यातून वापरलेल्या मिक्स प्लास्टीक कचऱ्याचे इंधन/हायड्रोकार्बन साधनांत रूपांतर करण्यासाठी 10 टीडीपी क्षमतेचा एक प्लांट उत्तर गोव्यात पेडणे नगरपालिका घनकचरा व्यवस्थापनामार्फत यशस्वीपणे सुरू करण्यात आलेला आहे.

221. कचरा गोळा करणे व त्याची वर्गवारी करण्याची क्षमता वाढविण्यासाठी, गोवा राज्यातील 13 नगरपालिकांना सुडातर्फे (GSUDA) वेगवेगळ्या आकाराच्या 1,95,000 कचरापेट्या पुरविण्यात आलेल्या आहेत.

222. गोवा राज्य नागरी विकास यंत्रणा, मडगांव येथे बहुमजली पार्कींग इमारत बांधणे, कोलवा सर्कल ते बसस्थानकापर्यंत NH17 च्या बाजूने पार्कींग सुविधा विकसित करणे आणि मडगांव बस-स्थानकाच्या बाजूला इंटरनॅशनल कन्व्हेंन्शन सेंटर बांधण्याच्या विचारात आहे.

223. कुडचडे-काकोडा नगरपालिका घनकचरा व्यवस्थापन अंत:स्फुर्तीने कार्यरत आहे. वचन दिल्यानुसार, त्यांच्या लक्षणीय प्रयत्नांचा विचार करून आम्ही कुडचडे-काकोडा नगरपालिकेला साधनसुविधा विकासासाठी रू. 10 कोटींच्या विशेष अनुदानाची तरतूद करीत आहोत.

क्रीडा आणि युवा व्यवहार

224. सभापती महोदय, अलीकडेच कार्यरत झालेल्या राज्य युवा धोरणासाठी रू. 10 कोटींची तरतूद करण्यात आलेली आहे.

225. सर्व सभासदांना माहित असेलच की, आम्ही लुसोफोनिया क्रीडास्पर्धांचे यशस्वीरीत्या आयोजन केले. 36 व्या राष्ट्रीय क्रीडास्पर्धांसाठी ‘साग’ मार्फत आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या क्रीडा सुविधा विकसित करण्याची आम्हाला गरज आहे; यासाठी गोवा क्रीडा प्राधिकरणाला रू. 120 कोटी देण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे.

गृहनिर्माण

226. महोदय, राष्ट्रीय क्रीडास्पर्धांसाठी गृहनिर्माण सुविधा निर्माण करण्याच्या उद्देशाने मी गृहनिर्माण मंडळाला आणखी रू. 20 कोटी देण्याचा प्रस्ताव मांडीत आहे. घरे क्रीडास्पर्धा संपल्यानंतर, गरीब आणि कमी उत्पन्न गटातील व्यक्तींना सवलतीच्या दराने वितरीत केली जातील.

227. गृहनिर्माण आणि वसाहत क्षेत्रावर भर देण्याच्या उद्देशाने, सरकारने निश्चित केलेल्या जमिनीत, मध्यम आणि कमी उत्पन्न गटांतील लोकांसाठी परवडण्याजोगी घरे बांधण्याची योजना तयार करण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. सुरवातीला आमच्या बाराही तालुक्यामध्ये प्रत्येकी एक प्रकल्प सुरू करण्याचा विचार आहे.

228. महोदय, सगळ्यांना माहित असलेच की, भारत सरकारची इंदिरा आवास योजना ही ग्रामीण घरनिर्माण योजना आहे. येथे नविन घरांचे बांधकाम करण्यासाठी मदत अथवा कच्चा/मोडलेल्या घरांची दुरूस्ती करण्यासाठी सहाय्य दिले जाईल.

229. मला हे जाहीर करण्यास आनंद होतो की, केंद्र सरकारने अशा ग्रामीण घरामध्ये सुधारणा करण्यासाठी 15,000/- मदत देते आणि राज्य सरकार अतिरिक्त मदत म्हणून रु. 15,000/- देण्याचा निर्णय घेते. अशाप्रकारे या योजनेखाली हे सहाय्य आता वर्ष 2015-16 पासून रु. 30,000/- इतके करण्यात आलेले आहे.

वन आणि पर्यावरण

230. सद्याच्या वातावरणातील बदल, ग्लोबल वॉर्मिंग आणि विविध पर्यावरणविषयक आपत्ती लक्षात घेता वन आणि पर्यावरणाचे महत्व संपूर्ण जगाच्या लक्षात येऊ लागलेले आहे. वन संरक्षणाच्या दिशेने गोवा राज्य अतिशय अंत:स्फुर्तीने कार्य करीत आहे.

231. गोवा हे छोटेसे राज्य असल्याने फक्त 3702 चौ.मी. चे क्षेत्र आणि विविध विकासात्मक कार्यांसाठी जमीनीची वाढती मागणी असतानादेखील, वनविभागाने 1,225.12 चौ.मी. क्षेत्र वनक्षेत्र म्हणून संरक्षित करण्यात यश मिळविलेले आहे. यापैकी 62% क्षेत्र हे वन्यजीव अभयारण्य/राष्ट्रीय उद्यान तसेच पश्चिम घाट म्हणून राखीव आहे, अशाप्रकारे वन्यप्राणी जगतासाठी एक परिपुर्ण क्षेत्र निर्माण करण्यात आलेले आहे. भारतीय वन सर्वेक्षण 2013 च्या अहवालानुसार गोव्याचे एकंदर वनक्षेत्र सुमारे 65% आहे.

महसूल आणि जिल्हा प्रशासन

232. सभापती महोदय, जनतेच्या दारात प्रशासन पोहोचविण्याच्या उद्देशाने महसूल विभागाने ग्रामपातळीवर प्रमाणपत्रांचे ऑन-लायन वितरण करण्याची योजना डिचोली आणि बार्देश तालुक्यात सुरू केलेली आहे. अशाप्रकारची सेवा ही कदाचित गोव्यात आणि भारतात देखील पहिल्यांदाच सुरू होत असेल. आतापर्यंत लोकांना डिचोली तालुक्यात 6,900, बार्देश तालुक्यात 2,453 आणि फोंडा तालुक्यात 500 ऑन-लायन प्रमाणपत्रे वितरीत करण्यात आलेली आहेत.

233. उत्तर गोव्यात एक नावीन्यपूर्ण इ-गव्हर्नन्स प्रकल्प म्हणून जमीन partition साठी एक खिडकी प्रणाली (single window) सुरू करण्यात आलेली आहे. सुरवातीला ही योजना पणजी उप-विभाग आणि म्हापसा उप-विभागात राबविली जाईल आणि लवकरच तिचा सर्व तालुक्यामध्ये विस्तार केला जाईल.

234. येत्या आर्थिक वर्षात सुरवात म्हणून महसूल विभागाने ही एक खिडकी योजना जमीन हस्तांतरणासाठी उत्तर गोव्यात सुरू करण्याचे उद्दीष्ट ठरविलेले आहे.

235. सभापती महोदय, मये स्थलांतरित मालमत्ता अधिनियमाच्या अंमलबजावणीसाठी मी रू. 20 कोटी देण्याचा प्रस्ताव मांडीत आहे. रू. 15 कोटीचा खर्च असलेले झुवारीनगर मार्केटचे काम पुनर्वसन मंडळातर्फे हाती घेतले जाईल.

236. सभापती महोदय, 2015-16 वर्षासाठी मी म्हापसा आणि धारबांदोडा येथे सरकारी कार्यालय संकुले बांधण्याचा प्रस्ताव मांडत आहे.

बंदर आणि नदी परिवहन

237. सभापती महोदय, गोव्यातील अंतर्गत जलमार्गामध्ये वाहतूक आणि जलपर्यटन उपक्रम सुरू करण्याची क्षमता आहे.

238. येत्या वर्षात दोनापावल ते वास्को अशी जलद फेरी सेवा सुरू करण्याचा प्रस्ताव आहे. नदी परिवहन विभागाने, वास्को-पणजी आणि गोव्यातील अन्य अंतर्गत जलमार्गांवर फेरी/ लाँच सेवा सुरू करण्याच्या हेतूने तंत्रिक-शक्यता, अहवाल तयार करण्यासाठी इच्छूक आणि सक्षम संस्थांकडून 'इच्छादर्शक प्रस्ताव' मागविण्याची प्रक्रीया सुरू केलेली आहे.

239. बिठ्ठोण येथील बंदर कप्तान विभागाच्या मरीटाईम स्कूलचे नुतनीकरण व आधुनिकीकरणाचे काम येत्या आर्थिक वर्षात हाती घेतले जाईल. यांत नवे आवश्यक अभ्यासक्रम सुरू करणे अंतर्भूत आहे. याबाबत तंत्रिक-आर्थिक शक्यताविषयक कामांसाठी मी रू. 25.00 लाखची तरतूद करण्याचा प्रस्ताव मांडीत आहे.

240. मांडवी, झुआरी, शापोरा आणि साळ या नद्यांतील गाळ उपसण्यासाठीच्या योजनेस मी रु. 9 कोटीची तरतूद केली आहे. शापोरा नदीचा पर्यटन आणि नदी परवहनाच्या दृष्टीने वापर करण्यास शक्यता अभ्यास तयार करण्यासाठी इच्छा प्रस्ताव मागविण्यात आले आहेत. त्याव्दारे अविकसित असलेल्या अंतर्गत भागांचा अभ्यास करण्यात येईल.

नगर आणि प्रदेश नियोजन

241. सभापती महोदय, नगर आणि प्रदेश अधिनियमात, आवश्यक असलेली दुरूस्ती लवकरच करण्यात येईल जेणेकरून जमीन हस्तांतरीत न करता ग्रामीण तालुक्यांतील पर्यावरण- संवेदनशील क्षेत्रांत पर्यावरणपूरक पर्यटन प्रकल्प सुरू करण्याची योजना प्रत्यक्षात येऊ शकेल.

242. साधन-निर्मिती योजनेसाठी (Infra creation) रू. 25 कोटी एवढा निधी राखून ठेवण्यात आलेला आहे, जो मागच्या वर्षात वापरलेला नाही. योजना अधिक सुलभपणे समजण्यासाठी, उप-विकास-उर्जा योजनेअंतर्गत गृह संकूल/विकास यासारख्या कामांसाठी किंमतीच्या 75% सबसीडाईज दर म्हणजे व्यावसायिक कारणास्तव रू. 5,000/- व निवासी विकास कामांसाठी रू. 2,500/- असा प्रस्ताव मी मांडीत आहे. गेल्या वर्षी सुरू झालेले गृहनिर्माण प्रकल्प/विकासकामे देखील केलेल्या दाव्यांच्या आधारे या योजनेच्या कक्षेत अंतर्भूत केली जातील.

243. महोदय, गोव्यातील शैक्षणिक संस्था या जास्त करून खाजगी व्यवस्थापनामार्फत चालविल्या जातात. भविष्यात त्याचा विस्तार करण्यासाठी आणि नविन बांधकाम करण्यासाठी जमीनीचा खर्च आणि संबंधित साधनसुविधा निर्माण करण्यात त्यांना अडचणी येतात. यासाठी मी FAR वाढवून आणि आवश्यक असलेली सूट देऊन अशा शैक्षणिक संस्थांना विशेष सवलत देऊ इच्छितो.

244. विभागाने यापूर्वीच साधनसुविधा कर परतावा योजनेला अंतिम रूप दिलेले आहे. जास्तीतजास्त 25% पर्यंत कर भरलेल्या, TERI ने हरित म्हणून प्रमाणित केलेल्या इमारतींसाठी ती लागू असेल व येत्या आर्थिक वर्षात तिची अंमलबजावणी केली जाईल.

वाहतूक

245. सभापती महोदय, रू. 100 कोटी एवढा अंदाजित खर्च असलेले "फोंडा शहर साधनसुविधा विकास आणि वाहतूक व्यवस्थापन योजने" चे काम GSIDC मार्फत सुरू करण्यात आलेले आहे.

246. माशेल, पेडणे, म्हापसा आणि सांखळी येथील बसस्थानकांचे बांधकाम हाती घेण्यात आलेले आहे आणि रू. 110 कोटी एवढ्या अंदाजित खर्चाचे हे काम वर्ष 2015-16 पर्यंत पूर्ण होईल.

247. अवजड वाहने तसेच सार्वजनिक वाहतूक वाहनांच्या वाहनचालकांना प्रशिक्षण देण्याच्या हेतूने फोंडा येथे "वाहनचालकांना प्रशिक्षण ट्रॅक" बांधण्यासाठी 79,000 चौ.मी. जमीन संपादित करण्यात आलेली आहे.

248. खनिजपट्ट्यातील ट्रकमालकांना कर-माफीची योजना 31 मार्च 2015 पर्यंत वाढविण्यात आलेली आहे. काळ्या-पिवळ्या मोटरसायकल्स, ऑटोरीक्षा, टॅक्सी आणि पर्यटक टॅक्सींसाठी गोवा राज्य सबसिडी योजना 2013 चा अंदाजपत्रकी खर्च रू. 6 कोटी एवढा वाढविण्यात आलेला आहे.

249. कदंबा वाहतूक महामंडळाला सबसिडी म्हणून मी रू. 65 कोटींची तरतूद केलेली आहे. याशिवाय कदंबा वाहतूक महामंडळाच्या मासिक पास योजनेचा अंदाजपत्रकी खर्च रू. 12 कोटी एवढा वाढविण्यात आलेला आहे.

250. खाजगी बसचालक, मासिक पास योजनेत समाविष्ट होण्यास असमर्थ असल्याने इंधन सबसिडी देण्यासाठी गोवा राज्य इंधन सबसिडी योजना तयार करण्यात आली. या योजनेव्दारे प्रती किलोमीटर रू. 3/- एवढी रक्कम ठरविण्यात आलेली आहे. ही योजना मंजूर होऊन अधिसूचीत झालेली आहे आणि त्यासाठी रू. 14 कोटी निधीचा प्रस्ताव आहे.

कायदा आणि न्यायसेवा

251. सभापती महोदय, माझा असा ठाम विश्वास आहे की न्यायाचे मंदिर हे लोकशाही मंदिराप्रमाणे त्याच आधारावर उभे राहिले पाहिजे आणि ही गरज पूर्ण करण्यासाठी, आम्ही पर्वरी येथे रू. 115 कोटी रक्कम खर्चून एक नवी इमारत माननीय उच्च न्यायालयाच्या गोवा खंडपीठासाठी बांधीत आहोत. चालू अंदाजपत्रकात यासाठी मी रू. 40 कोटी एवढी तरतूद केलेली आहे.

नागरी उड्डाण

252. सभापती महोदय, मोपा येथील नव्या विमानतळाच्या बांधकामासाठी ज्या लोकांची जमीन संपादन करण्यात आली ते या विकासाच्या प्रक्रीयेतील आद्य देणगीदार आहेत. आणि यासाठी जमीन संपादनाची भरपाई म्हणून, चारपट किंमत देण्याचे या शासनाने जे वचन दिले आहे ते मी नक्कीच पाळेन. यासाठी रू. 50 कोटी रक्कम राखून ठेवलेली आहे आणि ती ज्यांचे दावे मिटलेले आहेत त्यांना प्रदान केली जाईल.

253. नवा विमानतळ सुरू झाल्यानंतर उद्भवणाऱ्या रोजगार संधीचा लाभ स्थानिक युवकांना मिळावा यासाठी खास कौशल्य विकास केंद्र उभारण्याचा माझा प्रस्ताव आहे.

माहिती तंत्रज्ञान

254. सभापती महोदय, उत्तम सरकार आणि भ्रष्टाचारमुक्त प्रशासनासाठी माहिती तंत्रज्ञान हे एक प्रभावशाली साधन आहे. गोव्यात बळकट असा शास्त्रीय मानवी स्त्रोत उपलब्ध असलेले असे हे उत्पन्न आणि रोजगार निर्मितीचे महत्वपूर्ण अंग आहे.

255. महोदय, इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान विभाग (DeITy) भारत सरकारच्या इएमसी योजने अंतर्गत तुये पेडणे - गोवा येथे 5,00,000 चौ. मी. क्षेत्रात इलेक्ट्रॉनिक सिस्टम डीझाइन निर्मितीसाठी इलेक्ट्रॉनिक मॅन्युफॅक्चरींग क्लस्टर (EMC) उभारणीचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे.

256. तसेच, तिसवाडी - चिंबल येथील कदंबा पठारावर 4,50,000 चौ.मी. जागेत आयटी पार्क उभारण्याचा प्रस्ताव मी मांडीत आहे.

257. वरील दोन्ही विकासकामांसाठी रू. 40 कोटी एवढी तरतूद मी केलेली आहे. याशिवाय, आयटी महामंडळासाठी भांडवली अंशत: म्हणून रू. 15 कोटींची तरतूद केलेली आहे.

कला व संस्कृती, माहिती व सार्वजनिक संपर्क, वस्तूसंग्रहालय, पुराभिलेख, राजभाषा

258. सभापती महोदय, गोवा हे आता इफ्फीचे कायमस्वरूपी कैंद्र झालेले आहे; त्यामूळे जगभरातील चित्रपट व्यावसायिकांना आपल्या उत्कृष्ट कलाकृती प्रदर्शित करण्यासाठी, विविध राष्ट्रांच्या संस्कृतीचे अवलोकन करण्यासाठी एक सर्वसाधारण व्यासपीठ उपलब्ध झालेले आहे. इफ्फीचे कायमस्वरूपी सचिवालय निर्माण करण्यासाठी मी रू. 20 कोटी एवढ्या निधीचा प्रस्ताव मांडीत आहे. तसेच, राज्य वस्तुसंग्रहालयाचे नुतनीकरण व त्याचा दर्जा वाढविण्यासाठी मी रू. 5.00 करोड एवढ्या तरतूदीचा प्रस्ताव मांडीत आहे.

259. छायाचित्रण आणि छायाचित्र पत्रकारीतेतील युवाप्रतिभेला प्रोत्साहन देण्यासाठी माहिती आणि सार्वजनिक संपर्क विभाग “गोवा राज्य छायाचित्र स्पर्धा आणि प्रदर्शन योजना 2014” ही एक नवी योजना सुरू करीत आहे.

260. कला आणि संस्कृती संचालनालयाने लोकोत्सवाच्या 16 व्या वर्षी भारताच्या विविध प्रांतातील लोककला तसेच हस्तकलांचा सुंदर मिलाप सादर केला. त्याचा सुमारे एक लाखा पेक्षा जास्त लोकांनी आस्वाद घेतला. पुढील वर्षापासून हा महोत्सव आम्ही जागतिक व्यासपिठावर नेऊन त्यात आंतरराष्ट्रिय आकर्षण निर्माण करण्याचा प्रयत्न करणार आहोत.

कामगार आणि सहकार

261. सभापती महोदय, राजस्थान व मध्यप्रदेश पासून प्रेरणा घेउन आमचा कामगार विभाग, कामगार कायद्यात आवश्यक त्या दुरूस्त्या करून कामगार सुधारणा घडवीत आहे. नवे तंत्रज्ञान, प्रक्रीया आणि स्पर्धामुळे हे कायदे जुने झालेले आहेत. कामगारांच्या मागण्या लक्षात घेऊन, कामगार कल्याण निधीतील अंशदान तसेच किमान वेतनात वाढ करण्याचा देखील प्रस्ताव आहे.

262. महोदय, कामगार प्रशासन सुरळित चालण्यासाठी व तपासणी दरम्यानची लवादी प्रक्रीया संपविण्यासाठी कामगार विभागाने उपाय योजलेले आहेत. त्यानुसार, सर्व कामगार कायदे एकत्रित करून एकेरी ऑन-लायन विवरण तयार करण्यात येत आहे जेणेकरून त्याचे पालन सहज शक्य होईल.

263. संजीवनी सहकारी साखर कारखान्याच्या अद्यावतीकरण आणि दर्जा सुधारण्यासाठी एक प्रस्ताव तयार करण्याचा व त्यासाठी भारत सरकारकडून 100 टक्के आर्थिक सहाय्य मिळविण्याचा माझा प्रस्ताव आहे.

Part – B … Tax Proposals

1. Speaker Sir, Adam Smith, widely considered as the father of modern economics, in his book, “The Wealth of Nations”, says that, “the subjects of every state ought to contribute towards the support of the government, as nearly as possible, in proportion to their respective abilities.”

2. Speaker Sir, with these words of Adam Smith, I now move forward towards the tax proposals for the year 2015-16. The State Share of Central Taxes is all set to increase by ₹ 1054 crores, as per the recommendation of the Fourteenth Finance Commission, which has been accepted by the Union Government and budgetary allocation made to this effect. This historic measure has given my Government, some fiscal space to provide for the social and infrastructure development of the State. Even then, it is required that we tap additional resources by rationalizing existing tax levies, in order to support the infrastructure development initiatives taken up by the Government.

3. Sir, this year too, I propose to strengthen the tax administration and provide for certain measures to carry forward the growth agenda for the welfare of the State by taking measures for additional revenue collection to strengthen our fiscal situation. Such measures are essential for the larger and long term collective interest of the State and its citizens.

Goods and Services Tax (GST)

4. Speaker Sir, the **Goods and Service Tax (GST)**, a revolutionary taxation measure, is proposed to be implemented across the country from April, 2016. It will replace most of the Central and State indirect taxes. GST will be implemented concurrently by the Central and State Governments, adhering to the destination principle. GST being a single indirect tax will be levied on goods and services treating the entire country as one market

5. Sir, as far as Goa is concerned, like any other State, we are not yet in a position to quantify the revenue impact likely to occur due to implementation of GST. Government of India has assured to compensate any revenue loss, in the event revenues of the States are negatively impacted. Personally, I feel that Goa being largely a consuming state, where service industry accounts for nearly 46% of the GSDP at current prices; we are going to be benefited significantly by the implementation of GST.

Value Added Tax

6. Speaker Sir, Government has in the recent past reduced rate of tax under VAT on CFL and LED bulbs and tubes. So also sanitary napkins were made tax free. It has been observed that inspite of best efforts by the Department; the manufacturers are unable to pass on the benefit on reduction of tax to the consumer, due to national pricing policy, which maintains fixed MRP. It is therefore proposed to bring these items under the Residuary Schedule of the VAT Act, 2005.

The amount being collected by this measure would be passed on to the needy citizen by means of suitable schemes to be formulated for the purpose whereby these items can be provided at concessional rates.

7. Sir, presently IT products sold in the course of inter-state sales against 'C' Form are taxed at the rate of 0.25% only. I propose to withdraw this special dispensation and bring them on par with other goods.

8. Sir, Mobile phones being IT products are taxed at the rate of 05% locally. Though a mobile phone is not a luxury item, it would be ideal to consider mobile phones costing above ₹ 12,000/- for higher rate of tax under VAT and therefore, I propose to bring these goods under the Residuary Schedule of the VAT Act, 2005.

9. Sir, I propose to make changes in the entry at Serial No. 11 of Schedule 'C', to include High Bouquet Spirit alongwith Rectified Spirit and maintain uniform rate of tax of 20%.

10. Sir, in order to bring clarity in the correct rate of tax being levied on certain cooked food items like pizza, burgers etc., presently sought to be treated as 'savouries'; I propose to modify the entry at Serial No. 26 of Schedule 'B', to read as "Biscuits, toast, cake and pastries / puffs manufactured and sold within the State".

11. Sir, similarly, I propose to modify the entry at Serial no. 128 of Schedule 'B' of the VAT Act, 2005 to read 'Tea Powder and Coffee Powder', in order to remove the ambiguity on applicability of rate of tax on Tea and Coffee being prepared or infused and served as a beverage or food item in hotels and restaurants.

12. Sir, in order to rationalize the rate of tax on Polyurethane Foam (PUF), I propose to include this good in Schedule 'B'.

13. Speaker Sir, it is observed that many dealers, mainly hotels, bars and restaurants, who are availing benefits for payment of VAT under Composition Scheme, are not disclosing their correct turnover nor are they discharging their liability of tax payments. I therefore propose to enhance the composition tax from existing 05% to 07% on those establishments serving food and non-alcoholic beverages and from existing 08% to 10% on those establishments serving food and alcoholic beverages.

14. Sir, price of petrol has gradually dropped, due to fall in crude oil prices in the international market, as well as, de-regulation of the prices by the Union Government. I therefore propose to enhance the VAT on Motor Spirit from 10% to 15%, which is the lowest amongst all the States in the country. This amount will be utilized for implementation of the increased number of infrastructure schemes. However, let me assure this august House, that in the event there is a drastic increase of petrol price, the decision will be reviewed accordingly, keeping the spirit of our assurance given to the people of Goa, in our election manifesto of 2012.

15. Sir, assessments under Goa Value Added Tax Act, 2005, are to be completed within limitation period as provided under the provisions of law. However, it has been observed that some of the returns filed by the dealers, claiming refund have not been processed since they are beyond limitation period. This being the legitimate claim of the dealer, I propose to carry out necessary amendments to the Goa Value Added Tax Act, 2005, wherein such cases can be re-opened upon application by the dealer to the Commissioner, subject to an undertaking to the effect that any outcome of such assessment shall be binding on the dealer.

16. Sir, real estate developers / builders were brought within the ambit of Goa Value Added Tax Act, 2005 vide amendment effective from 01st June, 2013 and they were promised to be covered under a composition scheme. However, the said scheme could not be notified in time, thereby putting a heavy burden of tax on the developers / builders.

In order to give them some relief, I propose to shift the date of implementation of the amended provision to the date the composition scheme comes into effect. The rates under composition vis-à-vis the aggregate amount under consideration, will accordingly be modified at the rate of 0.5% for the amount exceeding ₹ 20 lakhs upto ₹ 50 lakhs, 01% for the amount exceeding ₹ 50 lakhs upto ₹ 100 lakhs and 02% for the amount exceeding ₹ 100 lakhs.

17. Sir, presently tax is deducted at source in case of works contracts at the rate of 05%, which has yielded good results. In order to facilitate ongoing works of infrastructure of value, above ₹ 100 crores, which are declared to be projects of State importance; I propose to authorize the Commissioner to reduce the same not below 03%, upon request, subject to prior approval of the Government.

Luxury Tax

18. Sir, I propose to rationalize the Luxury Tax presently charged on luxuries provide in the hotels as per **Annexure-A** and utilize the amount generated to provide better tourism infrastructure. While doing so, let me assure the hoteliers that the scheme of exemption during off-season will continue, with certain modification, whereby such rooms in a hotel, which are charged a daily room rent of ₹ 20,000/- and above, shall be excluded from the entitlement of the scheme. This measure will help promote lower and middle class quality tourism.

Entertainment Tax

19. Sir, river / boat cruises are presently being taxed at the rate of 15% with composition benefit of 50%. It is noticed, that there is uncertainty in the number of tours and trips being made by the operators and the exact trip numbers cannot be determined in advance by the operator, while applying under the composition scheme. Now that, it is possible to ascertain the number of trips and number of passengers on real time basis, I propose to reduce the existing tax from 15% to 10% and simultaneously withdraw the composition benefit.

20. Sir, small vessels who carry out boat rides, other than those carrying out river / boat cruises, are currently charged ₹ 2,500/- per annum per vessel / ship, irrespective of their seating capacity. I propose to consider such vessels have seating capacity of more than 10 persons as river / boat cruise.

21. Sir, I propose to enhance the rate of tax on water sports or jet skiing and boat rides with carrying capacity of less than 10 persons, parasailing, motor cart riders or any other similar activity, from existing ₹ 2,500/- per annum to ₹ 5,000/- per annum.

22. Sir, the Commercial Taxes Department has moved rapidly to fully computerize its operations, in order to facilitate better services to the dealers. With on-line payment gateway through State Bank of India, linking as many as 65 banks and the ease of payment of taxes under all the Acts through e-challan, the Department is moving a step ahead to reap the benefits of IT, in true sense of e-governance.

This benefit, should be taken by all dealers and in that directions, I propose to make compulsory payment of taxes through on-line mode only, for tax payment above ₹ 20,000/- at any point of time, during this year onwards.

Excise

23. Speaker Sir, it is proposed to marginally increase, the Excise Duty on Indian Made Foreign Liquor and Beer other than Milk Punch and Wines manufactured in the State of Goa or imported from the rest of India or from outside India and sold in the State of Goa; so also country liquor manufactured with rectified spirit or extra neutral alcohol; as per the details provided in **Annexure - B.**

24. Sir, it has been observed that for certain mega events, there are additional points of sale of liquor taking place within the event arena and there is a need to license these additional points. For this purpose, I propose additional license fee of 50% of the rate as charged presently, per day per additional point, for events upto 5000 guests. For events where the numbers of guests are above 5000, ₹ 06 lakhs per day shall be charged as licence fees and ₹ 01 lakh shall be charged for every additional point beyond six points.

25. Sir, further, for any licenced premises which are holding special events or occasions, shall be charged additional licence fees on similar lines as that applicable for grant of occasional license for events.

26. Sir, I propose to rationalize various licence fees as well as licence fee structure for grant of temporary licenses usually granted during the months of October to May. The details are provided in **Annexure – B.**

27. Sir, in order to standardize the collection of excise duty for various types of liquors, I propose to include ‘liqueur spirits’ under Indian made foreign liquor for the purpose of collection of excise duty.

28. Sir, I propose to enhance the fee for permit / no objection certificate, for the purpose of import as well as export of exciseable items from the existing ₹ 500/- to ₹ 1000/-. In the case of any amendment or any alterations, of the permit / NOC so granted, an additional fee of ₹ 500/- shall be levied.

29. Sir, it is proposed to enhance the license fee for possession of rectified spirit / extra neutral alcohol / denatured spirit by industrial units, other than liquor manufacturing units, from existing ₹ 20,000/- to ₹ 30,000/- per annum. Similarly, I propose to levy a processing fee of ₹ 25,000/- for obtaining licence for possession of rectified spirit / extra neutral alcohol / denatured spirit by industrial units.

30. Sir, it is observed that the many distillers are importing different types of spirit, from outside Goa, other than regular spirits, namely, concentrate of scotch, malt spirit etc. To maintain uniformity in the import of spirits by distillers, it is proposed to amend the entry and notify 'any other spirit' along with concentrate of scotch, malt spirit etc.

31. Sir, it is observed that, at present no fees are charged for the purpose of transportation of liquor from custom bonded warehouse to other States upto check post. For this purpose, I propose to amend the Rules to provide for such application form and collect fees of ₹ 2000/- per application made.

32. Sir, IMFL units are now packaging bottles of various quantities for the purpose of export. However, the present fees leviable for bottling is ₹ 3/- per case for the capacity of 09 bulk litre or proportionately for bigger packaging. It is proposed to provide some relief for those units who are packaging smaller quantities by maintaining the same fee irrespective of the type and quantity of packaging.

33. Sir, it is proposed to make changes in the notification relating to licence fees for manufacture of liquor by units other than beer and wine manufacturing units, from existing ₹ 70,000/- to ₹ 01 lakh for micro and small enterprise and from existing ₹ 02 lakhs to ₹ 03 lakhs for those units which are not classified as micro and small enterprise.

34. Sir, there are requests being made from entrepreneurs to permit sale of liquor in super markets. Having considered this request, I propose to permit issue of licence for sale of liquor in packed bottles in super markets, situated in any area, subject to the condition that liquor vending and consumption will not be permitted in such supermarkets or in the nearby vicinity and that such supermarkets should have self service facility and a separate enclosure for storage and display of liquor. This permission shall further be subject to such conditions as the Commissioner of Excise may stipulate.

35. Sir, the Excise Department has moved ahead to provide better services to the licencees, by implementing the “Goa Excise Management Software” (GEMS), whereby the applicant is able to obtain the NOC or permits within a matter of few hours, after he credits the prescribed fee through the on-line payment gateway. This is indeed a commendable effort and surely a step forward in the e-governance agenda of the Government. It is proposed, to ensure 100% registration of all excise licence holders during the year and streamline the excise functions to make the Department a truly “paperless” office.

Stamp Duty & Registration Fees

36. Sir, as a measure of additional revenue generation, I propose to revisit the stamp duty payable on any conveyances and accordingly rationalize the same, as per the rates and slabs as given in **Annexure – C**. There will be no change in the total amount to be paid as stamp duty and registration fees in case of conveyances in favour of co-operative housing society.

37. Sir, I propose to exempt all gifts / donations in favour of Educational Institutions and Charitable Organisations, which are registered before 15 years, with the Inspector General of Societies under the Societies Registration Act, 1860 in the State of Goa; from payment of Stamp Duty.

38. Sir, in order to derive benefits of the on-line payment mode as well as to reduce use of stamp papers, I propose to introduce a mechanism whereby the stamp duty payable as well as registration fees, can be paid by means of an e-challan with proper recording mechanism. This measure will largely alleviate the problems being faced by the public in general for procurement of stamp papers, franking procedures as also payment of registration fees.

Transport

39. Speaker Sir, I propose to extend the digitization of transport Department Records and as first step all RTO Offices in the Department are connected through GBBN network and online through "Saarathi" and "Vaahan". Towards this end, I propose to issue Motor Driving Licence as well as Registration Certificates in Smart Card format. It is proposed to levy a processing fee of ₹ 50/- per document.

40. Sir, I propose to enhance the fees for choice vehicle registration numbers in the range of ₹ 1,000/- to ₹ 15,000/-, for various types of vehicles, by amending the Goa Motor Vehicle Rules, 1991, with effect from 01st April, 2015.

41. Sir, I further propose, to increase the fees for issue of duplicate motor tax book, from the existing ₹ 5/- to ₹ 100/-.

42. Sir, I propose to rationalize and enhance the motor vehicle tax collected at the time of registration, in case of two wheelers, at the existing 08% for two wheelers costing upto to ₹ 1.50 lakhs and from the existing 12% to 14% in respect of two wheelers costing more than ₹ 1.50 lakhs.

43. Sir, as a measure towards stronger enforcement and in order to facilitate a secure environment and proper tariff, for the citizen and the visiting tourist, it is proposed to compulsorily install digital fare meter with printer and GPS tracking device, for new vehicles by 01st May 2015. The existing permit holders will be assisted in shifting over to this new scheme, by providing subsidy on these equipments during the year.

44. Sir, like in the manner done last year, this year too, I propose to extend the exemption granted to the truck / tipper and barge owners, who were providing services for mineral ore transportation only; from payment of fees or taxes with the Transport Department and Captain of Ports Department, provided these assets are still in their possession and are not being utilized at all. As and when the mining transportation activity resumes, this exemption will be withdrawn and the truck / tipper and barge owners will have to pay the dues on pro-rata basis for the remainder of the period of this year.

Water Tariff

45. Speaker Sir, water is a precious natural resource and we need to conserve and utilize it in an optimal manner. Goa has been bestowed plenty with this nature's gift and the Government through various of its public water supply schemes has been able to provide safe, treated and potable drinking water to its citizens, year round. The cost of treating water and its supply has increased manifold and there is case made out to revise the water tariff as applicable. I therefore propose to rationalize and revise the rates of water tariff, to compensate the cost of treatment as also to curb the wastage of treated water by the public, who make use of this resource for washing cars, extensive gardening and for other non-domestic purpose. The details of the revised tariff are provided in **Annexure - D.** While doing so, I have ensured that the needs of the basic family unit, remains untouched in this revision of water tariff.

46. Sir, recently my Government has approved the Ground Water Policy, which makes registration of wells mandatory. So also the policy provides installation of a water meter for ground water extraction, as a condition for grant of licence.

In order to ensure and encourage compulsory registration by all citizens who have wells in their properties, I propose to do away with the registration fees for non commercial wells and levy a registration fee of ₹ 500/- for commercial wells. For the purpose of registration of wells, the application shall be made on stamp paper or affixed with an adhesive stamp, worth ₹ 50/-.

Likewise, I propose an annual fee of ₹ 1000/- for testing and certification of water meters installed for ground water extraction.

Casino Fees

47. Speaker Sir, I propose to revise the application fee, annual recurring fee and security deposit, for land based and off-shore casinos. The details are provided in **Annexure - E.**

Measures for additional revenue generation

48. Speaker Sir, during this year, I propose to undertake a review of the fees and charges presently levied for various services offered by the Government, as well as, explore new areas for levy of certain fees and charges for various new items etc.

49. Speaker Sir, while concluding my tax proposals, I wish to recall the words of Wilfrid Laurier, former Prime Minister of Canada, who says, "It is a sound principle of finance, and a still sounder principle of Government, that those who have the duty of expending the revenue of a country should also be saddled with the responsibility of levying and providing it."

Concluding Remarks

1. Speaker Sir, it is my privilege to be serving Goa, a state on the move, at this juncture.

2. Sir, I am sure that all the Honourable Members would agree that we are blessed to have the advantages of an enlightened and talented human resource, huge natural resource, progressive policies, pollution free environment, captivating scenic beauty and salubrious year around climate, which enables our continued march towards greater economic progress.

3. Sir, before I conclude, I would like to assure this august House and, through you, all the people of our beloved janani that this Government will leave no stone unturned to do what is right and in the interest of the people. Our efforts are with the firm belief that,

> ***"We reap what we sow. We are the makers of our own fate. The wind is blowing; those vessels whose sails are unfurled catch it, and go forward on their way, but those which have their sails furled do not catch the wind. Is that the fault of the wind? … We make our own destiny."***

4. With these words of Swami Vivekananda, I commit this Budget to the House.

Jai Hind, Jai Goem.

Annexure - A

SCHEDULE – I

OF GOA TAX ON LUXURIES ACT, 1988

Sr. No.	Turnover of Receipts	Rate of Tax
(1)	(2)	(3)
(a)	Where the charge for the luxury provided in a hotel is not exceeding Rs. 1000/- per room per day.	NIL
(b)	Where the charge for the luxury provided in a hotel is exceeding Rs. 1000/- but does not exceed Rs. 3000/- per room per day.	06%
(c)	Where the charge for the luxury provided in a hotel is exceeding Rs. 3000/- but does not exceed Rs. 5000/- per room per day.	09%
(d)	Where the charge for the luxury provided in a hotel is exceeding Rs. 5000/- per room per day.	12%
(e)	Where the hotel is a club or any other entity wherein luxury provided to its members/guests under time share agreement or any other similar system, and wherein the facility of availing residential accommodation by such members / guests during the given period in a year is allowed upon lumpsum payment against his/her membership.	Ten paisa in a rupee, with a deemed room receipt of Rs. 2000/- per room per day.
(f)	Where any room in a hotel or guest house registered under the Goa, Daman and Diu Registration of Tourist Trade Act, 1982 (Act 10 of 1982) are leased by the hotelier to any company or a person on monthly basis to provide accommodation either as rest house or guest house and the charges for such room exceeds Rs. 1000/- per day.	06%

Annexure - B

Excise Duty / Fee proposals

1. Indian made foreign liquor other than milk punch, wines and beer manufactured in the State of Goa / imported from the rest of India / imported from outside India and sold in the State of Goa for brands whose strength is below 80 U.P.,—

(i)	whose maximum retail price is upto Rs. 90/- per 750 ml.	Rs. 20/- per bulk litre.
(ii)	whose maximum retail price is above Rs. 90/- upto Rs. 170/- per 750 ml.	Rs. 58/- per bulk litre.
(iii)	whose maximum retail price is above Rs.170/- upto Rs. 235/- per 750 ml.	Rs. 70/- per bulk litre.
(iv)	Whose maximum retail price is above Rs. 235/- upto Rs. 400/- per 750 ml.	Rs. 75/- per bulk litre.
(v)	Whose maximum retail price is above Rs. 400/- upto Rs. 590/- per 750 ml.	Rs. 85/- per bulk litre.
(vi)	Whose maximum retail price is above Rs. 590/- upto Rs. 875/- per 750 ml.	Rs. 190/- per bulk litre.
(vii)	Whose maximum retail price is above Rs. 875/- upto Rs. 1175 /- per 750 ml.	Rs. 255/- per bulk litre.
(viii)	Whose maximum retail price is above Rs. 1,175/- upto Rs. 1,450/- per 750 ml.	Rs. 275/- per bulk litre.
(ix)	Whose maximum retail price is above Rs. 1,450/- upto Rs. 1,650/- per 750 ml.	Rs. 300/- per bulk litre.
(x)	Whose maximum retail price is above Rs. 1,650/- upto Rs. 1,900/- per 750 ml.	Rs. 320/- per bulk litre.
(xi)	Whose maximum retail price is above Rs. 1,900/- upto Rs. 3,000/- per 750 ml.	Rs. 550/- per bulk litre.
(xii)	Whose maximum retail price is above Rs. 3,000/- upto Rs. 5,000/- per 750 ml.	Rs. 1,040/- per bulk litre.
(xiii)	Whose maximum retail price is above Rs. 5,000/- upto Rs. 10,010/- per 750 ml.	Rs. 1,530/- per bulk litre.
(xvi)	Whose maximum retail price is above Rs. 10,010/- upto Rs. 20,010/- per 750 ml.	Rs. 1,765/- per bulk litre.
(xv)	Whose maximum retail price is above Rs. 20,010/- upto Rs. 40,010/- per 750 ml.	Rs. 2,020/- per bulk litre.
(xvi)	Whose maximum retail price is above Rs. 40,010/- upto Rs. 80,010/- per 750 ml.	Rs. 2,275/- per bulk litre.
(xvii)	Whose maximum retail price is above Rs. 80,010/- upto Rs. 1,00,010/- per 750 ml.	Rs. 2,525/- per bulk litre.
(xviii)	Whose maximum retail price is above Rs. 1,00,010/- per 750 ml.	Rs. 3,025/- per bulk litre.
	Additional Excise Duty, whose strength is above 42.8% v/v but below 60% v/v	Rs. 200/- per bulk litre

2. Indian made foreign liquor manufactured in the State of Goa / imported from the rest of India / Imported from outside India other than milk punch, wines and beer whose strength is above 80 U.P. and sold in the State of Goa.

whose alcoholic strength does not exceed 5% v/v	Rs. 20/- per Bulk Litre
whose alcoholic strength exceeds 5% v/v	Rs. 22/- per Bulk Litre

3. Beer Manufactured in the State of Goa /imported from the rest of India/ imported from outside India and sold in the State of Goa as well as Beer manufactured in the State of Goa by the pub brewery / microbrewery for consumption on the premises itself , —

Whose alcoholic strength does not exceed 5% v/v or 8.77% of proof spirit and whose maximum retail price is upto **Rs. 63/-** per bottle of 650 ml.	Rs. 17/- per bulk litre.
Whose alcoholic strength does not exceed 5% v/v or 8.77% of proof spirit and whose maximum retail price is above **Rs. 63/-** per bottle of 650 ml.	Rs. 21/- per bulk litre.
Whose alcoholic strength exceeds 5% v/v or 8.77% of proof spirit but does not exceeds 8% v.v. or 14.03% of proof spirit and whose maximum retail price is upto **Rs. 66/-** per bottle of 650 ml.	Rs. 22/- per bulk litre.
Whose alcoholic strength exceeds 5% v/v or 8.77% of proof spirit but does not exceeds 8% v.v. or 14.03% of proof spirit and whose maximum retail price is above **Rs. 66/-** per bottle of 650 ml.	Rs. 30/- per bulk litre.

4. Beer manufactured in the State of Goa by pub brewery / microbrewery and sold in the premises other than manufacturers premises in bottles/kegs in the State of Goa, —

Whose maximum retail price is upto **Rs. 63/-** of 650 ml. and whose alcoholic strength does not exceed 5% v/v or 8.77% of proof spirit	Rs. 20/- per bulk litre.
Whose maximum retail price is above **Rs. 63/-** of 650 ml. and whose alcoholic strength does not exceed 5% v/v or 8.77% of proof spirit	Rs. 23/- per bulk litre.
Whose maximum retail price is upto **Rs. 68/-** of 650 ml. and whose alcoholic strength exceeds 5% v/v or 8.77% of proof spirit but does not exceed 8% v/v or 14.03% of proof spirit.	Rs. 25/- per bulk litre.
Whose maximum retail price is above **Rs. 68/-** of 650 ml. and whose alcoholic strength exceeds 5% v/v or 8.77% of proof spirit but does not exceed 8% v/v or 14.03% of proof spirit.	Rs. 33/- per bulk litre.

5. Country liquor manufactured with rectified spirit / extra neutral alcohol as a base material and / or blended thereof …… ₹ 20/- per bulk litre.

6. Licence fees for grants of seasonal licence during October to May, —

For seasonal licence for period exceeding 7 days but not exceeding 30 days	Rs. 15,000/-
For seasonal licence for period exceeding 30 days but not exceeding 60 days	Rs. 30,000/-
For shacks in Government property for a period not exceeding 180 days	Rs. 12,000/-
For seasonal licence for temporary structure in private property for a period not exceeding 180 days	Rs. 15,000/-

7. Licence fees

For wholesale vendor of Indian made foreign liquor	Rs. 50,000/- per annum.
For wholesale vendors of country liquor effecting sale of such liquor by using carboys/colsos/jars	Rs. 3,500/- per annum.
For wholesale vendor of country liquor, whose turn over does not exceed Rs. 50.00 lakhs, except those effecting sale of such liquor by using carboys/colsos/jars	Rs. 17,000/- per annum.
For wholesale vendor of country liquor, whose annual turnover exceeds Rs. 50.00 lakhs, except those effecting sale of such liquor by using carboys/colsos/jars	Rs. 22,000/- per annum.
For wholesale vendor of foreign liquor imported from outside India	Rs. 35,000/- per annum.
For wholesale vendors of Indian made foreign liquor and or country liquor intending to obtain additional licence in their existing licensed premises.	Rs. 12,000/- in addition to the fees specified for such licence.
For retail vendors of foreign liquor for consumption on the premise:	
(a) Hotels with 3 Stars and above category issued by Ministry of Tourism, Government of India and having ‘A’ category issued by Tourism Department, Government of Goa.	Rs. 3,00,000/- per annum
(b) Hotels with 2, 3 and 4 star category issued by Ministry of Tourism, Government of India and having ‘B’ category issued by Tourism Department, Government of Goa.	Rs. 50,000/- per annum
(c) Additional fees for hotels having casino licences issued by the Government irrespective of any category	Rs. 1,25,000/- per annum
For retail vendors of foreign liquor for consumption on the premise in other shops,:	
(a) located in “A” class municipalities and coastal villages.	Rs. 4,000/- per annum.

(b) located in Towns other than "A" class municipalities	Rs. 3,000/- per annum.
(c) located in villages other than coastal villages.	Rs. 2,000/- per annum.
For retail sale of foreign liquor in packed bottles	Rs. 6,000/- per annum.
For retail vendors of Indian made foreign liquor and country liquor for consumption on the premises:	
(a) Hotels with 3 Stars and above category issued by Ministry of Tourism, Government of India and having 'A' category issued by Tourism Department, Government of Goa.	Rs. 3,25,000/- per annum.
(b) Hotels with 2, 3 and 4 star category issued by Ministry of Tourism, Government of India and having 'B' category issued by Tourism Department, Government of Goa.	Rs.1,50,000/- per annum.
(c) Hotel with 'C' Category issued by Tourism Department, Government of Goa and having swimming pool.	Rs. 40,000/- per annum.
(d) Hotel with 'C' Category issued by Tourism Department, Government of Goa and not having swimming pool.	Rs. 20,000/- per annum
(e) Additional fees for hotels having casino licences issued by the Government irrespective of any category	Rs. 1,25,000/- per annum.
For Bars/Bar-cum-Restaurant to which Air-Conditioning facilities are not available / not provided and situated in 'A' class municipalities / coastal villages.	Rs. 12,000/- per annum.
For Bars/Bar-cum-Restaurant to which Air-Conditioning facilities are not available / not provided in towns / cities other than areas under 'A' class Municipalities	Rs. 6,000/- per annum.
For Bars/Bar-cum-Restaurant to which Air-Conditioning facilities are not available / not provided and situated in villages other than coastal villages	Rs. 4,000/- per annum.
For Bars/Bar-cum-Restaurant to which Air-Conditioning facilities are available / provided and situated in 'A' class municipalities / coastal villages	Rs. 22,000/- per annum.
For Bars/Bar-cum-Restaurant to which Air-Conditioning facilities are available / provided and situated in town / cities in 'B' class municipalities other than coastal villages	Rs. 14,000/- per annum.
For Bars/Bar-cum-Restaurant to which Air-Conditioning facilities are available / provided and not situated in either 'A' or 'B' class municipality or situated in villages other than coastal villages	Rs. 8,000/- per annum.

For retail vendor of Indian made foreign liquor and country liquor in packed bottles:-	
(a) ‘A’ class municipalities and coastal villages	Rs. 12,000/- per annum.
(b) Towns other than ‘A’ class municipalities	Rs. 6,000/- per annum.
(c) Villages other than coastal villages	Rs. 4,000/- per annum.
For retail vendor of country liquor:-	
(a) ‘A’ class municipalities / coastal villages	Rs. 3,500/- per annum.
(b) Towns other than ‘A’ class municipalities	Rs. 2,000/- per annum.
(c) Villages other than coastal villages	Rs. 1,500/- per annum.
For retail vendor of beer in beer parlours for consumption on the premises.	Rs. 15,000/- per annum.
For retail vendors of liquor i.e. Indian made foreign liquor, country liquor & foreign liquor effecting sale on luxury vessel / craft carrying passegers for entertainments,-	
(a) Used for purpose of gambling / having licence for gambling or casinos:-	
(i) Vessel / craft having capacity less than 50 passengers to ply	Rs. 06,00,000/- per annum
(ii) Vessel / craft having capacity of 50 passengers and above but upto 200 passengers to ply	Rs. 12,00,000/- per annum
(iii) Vessel / craft having capacity of more than 200 passengers	Rs. 25,00,000/- per annum
(b) Vessels other than referred to (a) above	Rs. 80,000/- per annum.
For wholesale vendor of rectified spirit or absolute alcohol or both.	Rs. 4,000/- per annum.
For retail vendors of rectified spirit or absolute alcohol or both	Rs. 1,000/- per annum
For wholesale vendors of denatured spirit	Rs. 5,000/- per annum
For retail vendors of denatured spirit	Rs. 1000/- per annum
For wholesale vendors of denatured spirituous preparations	Rs. 1000/- per annum
For retail vendors of denatured spirituous preparations	Rs. 500/- per annum

Annexure - C

Rates of Stamp duty and Registration fees for conveyances

	Stamp Duty
Upto 50 lakhs	3.5%
Above 50 lakhs and upto 75 lakhs	4.0%
Above 75 lakhs and upto 100 lakhs	4.5%
Above 100 lakhs	5.0%

Note: The Stamp Duty and Registration Fees for conveyances in favour of co-operative housing society will be 02% respectively.

Annexure – D

Sr. No.	Type of Consumer / Item	Proposed rate
1.	**Domestic Consumer**	
	(i) Upto $15m^3$	₹ 2.50 per m^3
	(ii) Above $15m^3$ upto $25m^3$	₹ 5.00 per m^3
	(iii) Above $25m^3$ upto $50m^3$	₹ 10.00 per m^3
	(iv) Above $50m^3$	₹ 15.00 per m^3
2.	**Small Hotels and Small Restaurants**	(i) ₹ 20 per m^3 for first 80 m^3
		(ii) ₹ 25 per m^3 above 80 m^3 Minimum charges ₹ 200 per m^3
3.	**Defence**	₹ 20 per m^3 (flat rate) Minimum charges ₹ 200 per month
4.	**Small Scale / Medium / Large and all types of industries / hotels (other than small hotels and restaurants)**	₹ 30 per m^3 (flat rate) Minimum charges ₹ 300 per month
5.	**Commercial and other Establishments**	₹ 35 per m^3 (flat rate) Minimum charges ₹ 400 per month
6.	**Supply of water by big tankers between $6m^3$ to $10m^3$**	₹ 1000 per trip
7.	**Connection charges**	
	(a) Domestic consumer	
	Size of connection	
	(i) 15mm / 20mm	₹ 800
	(ii) Above 20mm upto 25mm	₹ 2000

	(iii) Above 25mm upto 50mm	₹ 3000
	(iv) Above 50mm	₹ 7000
	(b) Non – Domestic consumer	
	Size of connection	
	(i) 15mm / 20mm	₹ 3000
	(ii) Above 20mm upto 25mm	₹ 7000
	(iii) Above 25mm upto 150mm	₹ 15000
8.	**Meter Rent**	
	Size of Meter	
	(i) 15 mm	₹ 20
	(ii) 20 mm	₹ 70
	(iii) 25 mm	₹ 90
	(iv) 40 mm	₹ 250
	(v) 50 mm	₹ 300
	(vi) 80 mm	₹ 800
	(vii) 100 mm	₹ 1000
	(viii) 150 mm	₹ 1500
9.	**Inspection Charges once in a year**	
	a) Water connection	
	(i) Domestic connection	₹ 70/- per connection
	(ii) Non – Domestic connection	₹ 300/- per connection
	b) On-site sanitation Septic Tank	
	(i) Domestic connection	₹ 150/- per connection
	(ii) Non – Domestic connection	₹ 750/- per connection
10.	**Testing of water meters**	Domestic, ₹ 150/- per meter per test Non – Domestic, ₹ 300/- per meter per test

Annexure - E

Casino Fees

1. Application Fees:

a) *On shore / Land based Casinos:* ₹ 20 lakhs irrespective of the number of machines.

b) *Off-shore Casinos:* ₹ 20 lakhs for machines / tables irrespective of the number of their number or size or capacity of vessel.

2. Annual recurring fees for Casinos:

a) *On shore / Land based casino*

Area	*Fees*
Upto 100 sq. m.	₹ 2.50 crores
Above 100 sq. m. upto 300 sq. m.	₹ 3.00 crores
Above 300 sq. m. upto 500 sq. m.	₹ 3.50 crores
Above 500 sq. m.	₹ 4.50 crores

b) *Off shore casino*

Passenger capacity of vessel	*Fees*
Upto 100	₹ 7.00 crores
Above 100 upto 200	₹ 7.50 crores
Above 200 upto 400	₹ 8.00 crores
Above 400	₹ 9.00 crores

3. Security Deposit:

₹ 20 lakhs at the time of grant of new license and ₹ 10 lakhs at the time of renewal, in the case of both On shore / Land based casino and Off shore casino

****